

A-4993

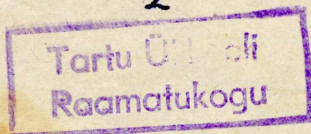
Hurmavad lood

13 tänapäeva kaunimat
humoristlikku jutustust

E L U * T A L L I N N A S

„Estotrükk“ Tallinn, S. Karja 8. 1929

2

219480

i 21872892

Sisukord

	Lhk.
Stephen Leacock. Igamees miljardärina	5
Balder Olden. Lugu Culo Duro'st	12
Tristan Bernard. Atestid	21
Gabriele Eckehard. Naistelood	24
Eugen Heltai. Laenuraamatukogu	29
F. Müller-Partenkirchen. Järjekord	35
O. Henry. Punase pealiku lunaraha	37
Roda Roda, Podvolotšiska hani	52
Otto Ernst. Neljajalgne annetis	55
Franz Molnàr. Õnnetu armastus	68
Jerome K. Jerome. Romaani kavadest	74
Alfred Polgar. Haigus	83
O. A. Palitzsch. Seitse punast rattasõitjat	87

Igamees miljardärina.

Stephen Leacock.

„Nooruses ei aidanud mind keegi. Mind kasvutati lihtsasti ja valjusti — võtke üks neist sigareist, maksavad mulle viiskümmend senti tükk. Kool ei annud mulle praktiliselt midagi. Tõesti, kui lahkusin sellest, ei osanud ma lugeda, vähemasti mitte soravasti lugeda. Alles tollast, kui olin äris, õppisin oma emakeelt kirjutama ja õieti tarvitama. Kuid võin teile kinnitada: kogu kinga-äri alal ei leidu täna inimest, kes kirjutaks parema kirja kui mina. Ja kõik, mis võin, olen õppinud ise. Murdudega ma ei oska tänagi arvestada, kuid ma ei mõista, millekski neid vaja inimesele, ja geograafiat ma üldse ei õppinud, peale tolle, mille seadsin kokku kursiraamatuist. Ei usu, et inimene peaks teadma sellest rohkem. Mu poiss on praegu Harvardi ülikoolis — ema tahtis seda tingimata. Kuid ma ei märka, et ta õpiks seal midagi, igatahes seda, mis tooks kasu äris. Öeldakse, ülikoolis kujundatavat nende iseloom ja maneerid: aga minu arust võib igamees õppida seda ärieluski — ons vein hea? Kui mitte, siis ütelge aga, ja ma hõikan kelnerile. Makstakse ju selle eest kül-

lalt. Mis siin joote, maksab mulle neli dollarit viiskümmend senti pudel.

Kuid ma ju praegu algasin vestlust oma ärielu algpäevist. Mul oli hea ja raske, ning kõik oli korras. Kui kuueteist-aastaselt tulin New Yorki, oli mul taskus täpselt kaheksakümmend senti. Elasin sellest peaaegu nädala ja jooksin ümber, et leida mõni koht. Mul oli tookord viisiks süüa nelja sendi eest suppi ja kaheksa eest praadi kartulitega. See oli rohkem kui suutsin hävitada ja maitstes paremini kui miski, mida võib saada selles neetud klubis. Lokaal oli kuskil kuuendal avenüül. Kuid nüüd mulle seal enam ei sobi.

Jaa, nii siis umbes kuuendal päeval sain koha. Kuhugi saapavabrikusse. Masinasaali. Võin vedada kihla, teil pole aimugi saapatööstusest, eks ole? See on väga keeruline. Isegi tookord tarvitati kolmekümmendviit masinat saapa valmistamiseks ja tänapäev kasutame isegi viitkümmendnelja. Ma polnud varem näinudki sellist masinat, kuid mu eeltöötaja asetas mu lihtsalt ühe juure ja ütles: „Näid olevat tugev, teen õige sinuga katset.“

Nii algasin. Mul polnud millestki aimu, kuid algusest peale tegin hästi. Esialgu sain neli dollarit nädalas ja kahe kuu järel ülendati mind nelja dollari kahekümneviie sendini. Kui olin töötanud umbes kolm kuud, läksin meie etaaži eelseisja juure ja küsisin: „Ütelge, härra Jones, kas te ei sooviks meelsasti vähendada väljaminekuid kümme dollarit nädalas?“

„Noh, muidugi, aga kuidas?“ küsis ta. „See on üsna lihtne,“ vastasin, „olen eeltöötajalt, kelle

masina juures töötan, kõik ära vaadanud ning võin hästi teha ta töö. Vallandage ta ja ma võtan enda peale ta töö poole tasu eest, mis maksate talle?“

„Kas võite seda tõesti?“ küsis ta.

„Muidugi! Visake ta aga välja ja katsuge minuga.“

„Teie vaated meeldivad mulle. Teis näib olevat hea tuum.“

Nii siis ta heitis eeltöötaja välja ja mina võtsin üle selle töö. Sain toime. Esiotsa oli küll raske, kuid töötasin kaksteist tundi päevas ja öösel uurisin veel raamatut vabriku masinate üle. Kui olin püsinud selles töös umbes aasta, läksin alla üleminspektori juure ja küsisin: „Kas ei meeldiks teile kärpida ülemise etaaži kuludest sada dollarit kuus?“

„Kuidas saan seda teha? Kuid siiski — istuge!“ ütles ta.

„Noh, te vallandate härra Jonesi ja annate mulle ta osakonna eelseisja koha. Teen edasi oma tööd ja võtan üle selle juure temagi oma sada dollarit odavamini kui maksate talle.“

Ta läks erakontorisse, kus kuulsin teda rääkivat juhtiva direktori Evansiga.

„Sel noormehel on iseloomu!“ kuulsin teda ütlevat.

Siis tuli välja.

„Noo jah, katsume õieti teiega. Sest teate, aitame oma teenijaid meelsasti nii palju kui meie võimises. Ja teie olete mees, millist võime tarvitada.“

Nii vabastati Jones järgmisel päeval ja mina asusin ta kohale. Oli päris kerge, polnud üldse midagi. Kui osatakse teha õige algus, on ärielus seda kergem, mida kõrgemale saadud. Sel kohal pidasin vastu kaks aastat ja panin hoiule kõik palga peale kahekümneviie dollari kuus, millest elasin. Iial ei raisanud ma asjata senti. Üksainus kord vaatasin Irvingi Macbethi kahekümneviie sendi eest ja teinekord vaatasin rõdult, kuidas mängis mees viiulit. Kuid ei arva, et teatrist saaks palju — minu arvamise järele ei peitu selle taga midagi.

Teatud aja järel läksin jällegi härra Evansi juure kontorisse ja ütlesin talle:

„Härra Evans, olen selle poolt, et ütlete üles härra Thompsonile, üldinspektorile.“

„Kuidas? Mis ta siis teinud?“

„Ei midagi,“ vastasin, „kuid võin võtta üle ta töö enda oma juure, ja teie maksate mulle sama palga, mis talle, ning nõnda hoiate kokku raha, mis maksate minule.“

„See on päris mõistlik jutt,“ vastas ta.

Nad lasksid minna Thompsonil, ja ma astusin ta kohale. Sealt algas mu tõus. Sest nüüd, näete, võisin kontrollida müüki ja sellega tõsta või alandada kasu, nagu soovisin. Oletan, et te ei tea midagi kuludest ja kõigist noist asjust; ülikoolis seda kellelegi ei õpetata. Aga kui selles ja dividendes taipaksite midagi, siis teaksite, et energiline, iseloomuküllane, äriosav üldinspektor võib teha bilansiga mis tahab, eriti ülejäägega. Aktsionärid peavad võtma mis on ning rahulduma sel-

lega. Nad nimelt ei saa visata teda välja, kuna ta hoiab kõik pihus. Milleks tegin kõike seda, tahate teada? Jutustan. Aegamööda, nagu mulle selgus, oli äri kasvanud nii suureks, et härra Evans, äriline direktor, ja enamik ühingu liikmeid kaotasid üksikasjade jäljed ja polnud enam asja kursis. Saapatööstuse alal on nimelt palju väikesi üksikasju. Pole nii, nagu harilikkude kaupade juures; kõik on väga keeruline, ja nii tulin mõttele tõrjuda välja nad kõik või vähemasti suurema osa neist.

Nii läksin siis ühel õhtul meie presidendi, vana Guggenbaumi juure ta linna-suvilasse. Ta polnud mitte üksi meie ühisuse president, vaid oli segatud veel paljude teiste asjade sekka, ning oli hiiglaraske pääseda ta ette. Ta ei lasknud kedagi ligi, kellest ei teadnud ette, mis tal oli ütelda. Aga ma läksin lihtsalt ühel õhtul ta villasse, ja mind lasti ette. Esiti rääkisin ta tütrega ja ütlesin, et tahan näha isa. Rääkisin talle nii tungivalt, et ta ei julgenud saata mind tagasi. Mul on omapärane viis kohelda naisi nõnda, et nad lihtsalt ei saa ütelda mulle „ei“.

Seletasin vanale Guggenbaumile, mis võiks teha aktsiatega: „Võin teha nii, et dividendid langevad nullile, ja keegi ei tea, miks. Siis võite osta kõik aktsiad hinnaga, mis soovite, ning kahe aasta järel tõstan dividendi jällegi viieteistkümne või isegi kahekümne protsendini.“

„Ja kuhu jääte te ise selle juures?“ küsis vanamees torkaval pilgul. Vanal oli peen ärimehe pea, vähemasti tollal. Nii siis seletasin talle, kuhu jään.

„Väga kena,“ ütles ta, „kõik on joones. Hakake aga peale. Kuid kirjalikult ei saa te mult ridagi.“

„Seda pole üldse tarvis, härra Guggenbaum,“ ütlesin, „sest olete samane aumees kui minagi, ning sellest jätkub.“

Kui asusin minema, saatis ta tütar mu ukseni. Kindlasti oli ta suures hirmus, et lasknud mu sisse, kuid ütlesin talle, et oli toiminud päris õieti. Ja hiljem, kui tahtsin rääkida vanahärraga, küsisin ikka tüdruku, ning tema juba muretses, et kõik läks libedasti.

Kas sain kõik teised välja? Noh muidugi. See oli kerge ja polnud mingisuguseid raskusi. Vanamees andis kogu naha-suurtööstusele hoobi ja mina panin toime streigi. Surusime alla dividendi pooleni, ja aasta vältel olid suured nii hirmunud, et astusid välja ja muidugi jooksis neile enamik väikesi aktsionäre järele. See on ikka nõnda. Vana Guggenbaum ostis langenud aktsiad ja pooled neist sain mina. Selle läbi jõudsin sinna, kus näete mind nüüd. Mul on kontroll kogu tööstuse üle kahes osariigis ja viimasel ajal isegi rohkem, kuna oleme võtnud ühisusse ühinenud parkimistööstuse, nii et kõik kokku on tegelikult suur kontsern.

Guggenbaum? Kas olen tõrjunud välja kolleegi? Ei, teate, seda polnud mulle tarvis. Teate, ma külastasin ikka ta villat, et rääkida kõike läbi temaga, ning seejuures, teate, naitusin ta tüdregaga. Ja nii, täpselt võetud, polnud mul tarvis tõrjuda teda välja. Ta elab meie juures, on ilusasti vana-
nenud ja tegeliselt teen nüüd kõik mina tema eest;

muidugi on ta kõik kirjutanud minule ja mu naisele. Naine ei mõista selles midagi — ta on nii kohmetu ja tagasihoidlik, nagu oli ikka — ja nii valitsen ma kõige üle. Kui vanahärraga juhtub midagi, saame muidugi kõik. Ega ta enam kaua venita. Vaatlen igapäev, kuidas temaga läheb allamäge.

Kas astub mu poeg ärisse? See meeldiks mulle väga, kuid tal ei näi olevat seks kalduvust. Ta on rohkem ema taoline — või teeb seda haridus. Ei usu, et ülikool äratab ärivaimu — või usute seda teie?“

Lugu Culo Duro'st.

Balder Olden.

Ragazza on tüdruk, culo — see, millel ta istub, seno — ta rind.

„Volete una ragazza?“ tähendab: „Soovite tüdrukut?“

„Culo duro“ tähendab: tüdruku mainitud kehaosa olevat kivikõva.

Ma algan.

Kui astusin välja Neapeli muuseumist — kõik see oli ammu, täna on Neapel päris korrakong —, seisis mu ees mehejõmakas. Pool nii pikk kui lai, sinises madrusekuues, tätoveeritud, sasis käharratega, karvaküllus näol — sileda ja täishabeme vahel. Ta astus mu juure ja küsis läbi nina:

„Volete una ragazza, signore? Il culo duro cosi. . .“ ja näitas seejuures rusikat, mis merel oli kujunenud kõvaks.

„Il seno cosi!“ Seega osutas ta oma rinnal umbes kahe viieliira-paksust kõrgustikku.

Siis tuli seletus isikust.

„Nelisteist aastat vana, preestri ja patriitslanna tütar, saladuses!“ Nii siis kõige salajasem, mis võis kujutella.

Kuna olin noor ja täis usku inimkonda, olin nõus võtma asi katsetisele. Ta viipas carozza ja ristitas õhus kaks esimest sõrme, mis tähendas, et ta on neapellane ning seepärast maksab vaid pool taksist.

Carrozziere aga tegi liigutuse ümber lõua, nagu silitaks kitshabet — see tähendas „ei“.

Mu ärisõber karjus talle „1612!“, mis väga täpse Neapeli sõimu-leksikoni järele tähendab: „Kurat oli su vanaemaskil!“

Carrozziere vastas juba suurest kaugusest: „804“, millega viipas ärimehe ema väljaspool-abiellulistele suhetele ühe neljajalgsega.

Ligem carrozziere vastas ristitatud sõrmedele: „Vabbenel!“, ja me istusime sisse.

Esimest maja, mis oli täis teenistuses hallinud kuid halvasti toidetud ja riietatud personaali, oli näidatud mulle ju viie minuti järel peale mu saabumist Neapelisse. Pöörsin kohe ümber, kui tundsin ära ta peanaiselaniku selle hambutust suust, jooksin trepist alla ja ütlesin juhile läbi Neapeli ja selle iluduste, mul olevat kahju carozza eest makstud viiekümne centesimi pärast.

Mõtiskluse otstarbega peitis ta sõrme sügavale, laskis mul astuda paar sammu ette, jooksis siis järele, kahmas mu varrukast ja ütles:

„Aa, nüüd ma tean, mis eccellenza soovib. Ühe ragazza privata? Culo vahest nii!“ Seejuures tõmbas ta käe rusikasse. „Seno cosil!“ Seejuures pistis väikese sõrme vesti alla. „Oleksin teadnud seda, siis muidugi! Vahest kaheteist-aastane piiskopi tütar?“

Mu usk oli raugenud, kuid nüüd lubas ta ise kanda carrozza-kulud, ja Neapelis pole aeg raha.

Kui mind oli tassitud veel läbi mõne ilma-kuulsusega maja, väsisin sellest mitmekesidusest. Siis hakkas juht rääkima oma vanast emast, vanduma ta auväärse pea juures, et nüüd tõesti teadvat, milles seisvat asi. Ma olevat tõesti väga nõudlik ekstsellents. Nüüd ta mõistvat.

Kuid igatahes polnud see saavutada sõidukis, tuli minna jala. Kuid ta ei tahtnud enam olla aus guida, kui kahetsen seda viimast käiku.

Tee läks Via Toledost, läbi tänavate, mis läksid ikka kitsamaks ja nurgelisemaks, kus ikka tihedamini rippus pesu. Ta jooksis ruttu, neapellannade särgid ja sukad pühkisid mu kõrvu. Olime jõudnud nii sügavasse vanasse Neapelisse ja pöörnud ümber nii paljude nurkade, et lakkasin orienteerumast.

Seal avanes järsku lai, päikeseküllane plats ilusate vanade majadega, mis mõjus peaaegu nagu hiiglatuba. Iga maja ees seisis laud toolidega ning iga laua juures sõid vagad kodanike perekonnad.

„Oodake siin, ekstsellents!“

Laud, millele mu guida ligines, seisis lihunikupoe ees. Padrone, ta naine ja kolm tütart sõid ülespöördud varrukatega näljaselt ja tõsiselt.

Selle laua juures oli guidal lühike jutt. Kolm tüdrukut tõusid viisakasti püsti ja kõik neli liikusid minu uulitsanurga suunas. Paljaste jalgadega siblisid nad üles palju tolmu, kuid olid väga tragid ja õdede heledad häälled trillerdasid üle kogu platsi, nii et kodanikkude-hulga silmad seirasid neid ning meie kauplus teostus nagu näitelaval.

„Antonia,“ esitas guida. „Nelisteist aastat vana. Veenduge culo duro, seno suhtes...!“ Sellega osutas ta vanemale, kes oli vähemasti aastat seitseteist, asus ootavasse seisandisse, näitas culo't, seno't ja läikivaid hambaid.

Kõik kolm olid nii armsad, nagu võivad olla lihuniku-tütred; nooreim, Emilia, tabas oma sügavate silmade uduse vaatega otse mu etnograafiliselt igatsevasse südamesse. See oli Napoli, napolitanissima! Peenike ja õrn, nahk hirv-pruun, täis magusust ja mustust. Sealjuures arglik, mustad sõrmekesed pigistunud seelikusse, pääsukesepea longus — privatissima!

„Selle preiliga ma räägin,“ ütlesin ning andsin teistele tänades kätt, mispeale itsitades ja rõõmsasti jooksid tagasi laua juure. Nägin, kuidas isa ja ema noogutasid heakskiitvalt pead, kuidas kõik asusid jällegi taldrikute juure ja kuidas kogu plats oli rahuldatud meie hangeldamise tulemusega ja et sada silma enam ei viibinud minu peal.

Guida sai vürstliku tasu, sõnas „Thank you, mister,“ ning lahkus, et tegutseda edasi oma ametalal.

Lapsele aga andsin kolm liirat ja käskisin minna sauna, tõmmata selga puhas särk ja tulla kell kolm mu kostikoju, esitades end „saksa härra õena“.

Mõte saunale võis olla talle valus. Aga kui oli mu kolm liirat pigistanud tänavakividele, võtnud suhu ja purenud, nii et polnud kahtlust nende ehtsuses, lubas ta kõiges kuulda sõna ja lõi viimaks oma Neapeli naisesilmad niikaugele mu poole

üles, et ta pilk sügavast lapsesüdamest lubas kõike õnne. Mu liirade ehtsus oli veennud teda sellises kires, mille tõsidus sundis vastama.

¶ Seisin oma väikesel rõdul Santa Lucia tänaval, teatanud maja padronele, et ootan külla õde. Kuid ta ei tulnud kell neli, ka mitte pool viis, ka mitte viis. . .

Oli too hõõguv pilk valetanud? Oli lihunik pärast keelanud oma isalist nõusolekut meie ühenduseks? Kell viis läksin välja, südames kahtlus ja mure. Läksin alla mööda Santa Luciat, mööda mustast ja sügavast võlvialusest; seal sosistati pimedast: „Signore, le ragazze?“ Seal seisis guida kõige kolme õega, hakkas vaidlema.

¶ Mispärast põlgasin ma Antoniat, kes iseloomu, culo kõvaduse ja busta õrnuse poolest võis võistelda iga Itaalia tütreaga? Miks Elisa, kes oma kolmeteist aasta, iluduse ja mõõdukuse poolest väärnis sõbralist saatust?

Olin valinud! Rocher de bronze, loobusin tänaseks Antonia ja Elisast, läksin koju, ja viis minutit hiljem koputati mu uksele: „Signor, signorina õde!“

Õrnasti ja sõnakuuleliselt, samastel räpastel jalgadel, nagu olin näinud teda varem, samases sargikeses, mis ammu oli teeninud oma aja, astus sisse mu juure too Neapeli laps, mustad käekesed küünistatud seelikusse, kirjeldamatult põlevad silmad pikkade ripsmetega peaaegu suletud, magusas alluvuses valmis andma kõik, mis tähtis forestiere võib nõuda kahekümne liira eest.

„Miks ei käinud sa saunas?“ kaebasin.

„Ah, ekstsellents, ema ei lubanud!“ Ta rääkis tasa ja oli imetusväärne, laps, kes kurja lõbu ja sõnakuulmise vahel ema vastu põrmugi ei kõikunud.

Igatahes sain siin paar väikest päevapilti ilusamast tüdruk-aktist, mis oma rännakuil püüdsin kaamerasse; siis paar armast ja õrna hellitust, mida isegi läbi mustuse, tolmu ja kainuse ihkas see õrneim keha.

Kui siis sai suure kuldtüki, üsna muidu, sest selle hinna eest oli ta ju valmis andma oma nooruse õie, tegi ta sügava nixsu, värises õnnest ja suudles mu lahtist kätt. . .

Õhtupunal rändasin värskesti ja õnnelikult mööda Santa Luciat jällegi mööda tollest majast.

„Signore, le ragazze!“

Nad seisid seal kõik neljakesi. Guida vannutas mind mitte tõugata endast õnne. Emilia hoidis rusikat kahekümneliira-tükiga nagu räpast roosi vastu rinda. Mõlemad vanemad olid pikast ootamisest närvilised, värisesid nagu võiduratsud stardi eel.

„Suur tänu,“ ütlesin. „Kuid ragazza sai oma kuldtüki ja äri on tehtud.“

Üks sõna andis teise. Guida nõudis vähemasti komisjoni ja kahjutasu nelja inimese pika ootamise eest, kes oskasid hinnata oma aega. — Ega mina neid tellinud! — Kuid nad olid siiski seal! — See minusse ei puutuvat!

Pöördusin minema. Ta ütles inetuid asju mu emast, isegi vanaemast, kinnitas, mu soontes voolavat koera veri, meie suhete kooskõla oli rikutud.

Hüppasin lahtisse carrozasse, mis logises mööda.

„Ferma! Ära sõida!“ karjus guida kutsarile.

„Sõida!“ hüüdsin mina.

Kuid kutsar peatus.

„Kas signor on maksnud?“

„Ava käsi!“ käskisin Emiliat. Mees nägi kuld-
tükki läikivat, ei salatud, et guida oli saanud oma
komisjoni. Rahuldatult hakkas selle peale vana
hobu liikuma. Seljataga kuulsin koledaid ähvar-
dusi mu elule.

„1612!“ kajas mulle järele. „804!“

Alles paarsada meetrit tollest kohast kummar-
dus mees pukilt mu poole.

„Nood tüdrukud olid mustad. Signor, kas
soovite üks ragazza privatissima? Culo duro,
seno cosi, krahvinna tütar ja kolmteist aastat vana.“

Tahtsin sõita vaid akvaariumi. Kuid iga kol-
manda või neljanda maja juures seletas ta, just
siin olevatki tal ladus ragazza aadlikust soost ja
kõige privatissima eluviisiga.

Akvaariumi aias maksin. Ta tahtis oodata,
et sõidutada ekstsellentsi jälle tagasi linna, kuid
ma loobusin. Ta pidas mind vaimuhaigeks ja po-
mises: „Pazzo forestiere!“ Juba ta silma all hüppas
teine voorimees mu kallale: „Te sõitsite mu ven-
naga, kel puuduvad nii eluviis kui suhted. Aga
kui soovite tõesti ragazza privatissimat, abielust
lahkunud hertsoginna tüdart, culo duro, seno cosi,
neliteist aastat, siis sõidate pärast minuga linna.“
Ja et seletada „durot“, koputas ta rusikaga ak-
vaariumi graniitmüürile ja kinnitas, ta kaitsealuse
culo, samuti busta, olevat kõvemad kui need kivid.

Järgmisel päeval, kui pea oli veel täis ookeani
sügavuste imeloomist ja mu väikese Emilia tanagra-

kujust, mille praegu, alasti ja liigutav, olin võtnud välja selgitus-vannist, lonkisin alla mööda Santa Luciat; kui korraga tormas välja tollestsamast võlvalusest sasis juukse ja metsiku ilmega guida.

Miilipikkune Santa Lucia oli tookord üksildane ja väheste ehitustega tänav. Neapellaste kättemaksumlust ja verejanust olin kuulnud kohutavaid asju.

Kivise näoga sammusin mööda nii ruttu kui suutsin. Kuklas hõõgas seiraja hingeõhk. Kiirus-tasin sammud jooksuni, kuulsin seljataga raskete madrusesaabaste müdinat ja ähvardavat kähisevat: „Seisa, mister! Ferma, signor!“

Nüüd tormasin mööda tänavat nagu inimene, kelle elu kaalul, kes teab, et Neapeli pistodad tabavad eksimatult läbi ribide südame. Mul olid pikemad koivad kui tol kohmakal madrusel, olin sale ja treenerunud jalgpallimängija, neelasin tänavat jalgadega. Aga raskesti ja kohmakasti, nagu pühvel, ligines mulle guida, ja ei kuskil karabinieri, ei ainust inimest, kes oleks võinud heita end minu ja tema vahele!

Metsikus tempos, viimase jõuga, mõtlesin endamisi, et oli vaid üks pääsetee: järsku peatuda, pöörduda ja pista seirajale, kes oli mitu korda tugevam minust, rusik silmade vahele! Kui oma neljakümnekilomeetrilise kiirusega jooksis vastu rusikat, oli ta maas! Ainult nii jäi mu veri valamata. Ainult kui õnnestub see trikk, ei jää mu kondid pleekuma Neapeli Campo Santol.

Veel paar hüpet, viimase jõuga, siis tuli peatus, pööre. Kui ta juba oli tõstnud pistoda mu

vastu, siis olin kadunud, kui kandis aga joostes tagaspidi, olin päästetud.

Peatusin nii järsku, et peaaegu ise kukkusin. Guida aga, nagu oleks lugenud mu mõtteid, seisis mu ees harkjalu käeulatuses, muidugi hiline ja lõõtsutades nagu minagi.

Ta käes polnud pistoda, käed polnud isegi rusikas.

„Signor,“ ägas ta õõtsuvast rinnast, „kas mõni teine ragazza? Kaksteist aastat, culo nagu marmor, seno nagu kirsid, paavsti tütar!“

A t e s t i d.

Tristan Bernard.

Härra doktor Saint-Cracyle.

Kaalusin kakssada viiskümmend naela ja kõik kõhnenemise katsed jäid asjatuks. Seal andis keegi tuttav, kelle taevas ise saatnud mu teele, Teie aadressi, väga austatud härra doktor. Tegin Teie nõu järele, tegutsesin Teie „mõistliku käiguharjutuse“ süsteemis, ja seitsme kuu vältel olin kaotanud kolmkümmend neli naela. Tõsise rõõmuga avaldan Teile oma tänu.

Larthur, äriteenija.

Härra doktor Henry Dutarsele.

Mina, allakirjutaja Larthur, äriteenija, avaldan sellega härra doktor Henry Dutarsele oma tõsist tänu. Pikkade matkade tagajärjel olid mu jalad paistetunud. Mu hea täht juhtis mu kokku ühe doktor Dutarse patsiendiga. Tema nõu järele vannitasin jalgu igapäev kolm tundi sulatatud savimullas. Kuue kuu järel oli paistetud täiesti kadunud.

Larthur, äriteenija.

Härra doktor Trachetile.

Jalavannid niiskes mullas, mis võtsin kuue kuu vältel kolm tundi igapäev, tekitasid hingamis- elundeis raske haiguse. Mulle tuli õnneline mõte, pöörduda Teile, härra doktor, ning tänu Teie ravimisele elektriga oli mul rahuldus aasta möödumisel näha end peaaegu täiesti tervena.

Larthur, äriteenija.

Härra doktor Oskar Blockile,
närvahaiguste eriarstile.

Juba palju kuid kannatasin närvikriise, hallutsionatsioonid, unepuuduse jne. all, mis oli tekitanud elektriravimine. Saatus juhtis mu Teile juure, väga austatud härra professor. Teie broomiravi on tervestanud mu täiesti. Võlgnen Teile tänu eluaeg.

Larthur, äriteenija.

Härra doktor Henri de Beaupolorele.

Mu elu möödunud aastal oli vaid alaline kannatus. Liigsest broomi tarvitamisest oli mu kõht sellises seisukorras, mis laskis karta kõige pahemat. Taeval oli halastust mu vastu ja laskis kuulda mul Teile nime. Teie eeskirjad söögi suhtes, mis piirduvad vaid jahutoidega, on märksa parandanud mu seedimist. Mu tänu on kustumatu.

Larthur, äriteenija.

Härra doktor Beaumartinile.

Teie soovite teatist Teie ravi tulemuste üle, et esitada see arstlikule akadeemiale. Siin on teatis; ei tea aga, kas leiata olevat ta sobiva oma eesmärgile.

Kuu eest andusin Teie ravimisele; jahutoitude tõttu oli mul kaal tõusnud 325 naelani.

Teie soovitasite mulle muretseda hobune ja igapäev ratsutada mõned tunnid, ja tõesti on mu kaal kolme päeva jooksul kahanenud seitsekümmend naela.

Jaa, tervelt seitsekümmend naela. Seda olen valmis kinnitama akadeemia ees. Igatahes on selle kiire kaalu kaotamise seletuseks tarvis lisada, et mulle jäänud vaid üks jalg. Esimesel sõidul kukusin hobuselt, ja tuli amputeerida pahem jalg.

Larthur, äriteenija.

N a i s t e l o o d.

Gabriele Eckehard.

Abielurahva kahekõne.

Tema: Tere õhtust.

Temake: Tere õhtust.

Tema: Olen surmväsinud.

Temake: Söök tuleb kohe. — Siis olin ka Corinthi kunstinäitusel.

Tema: See vilets pikk tööaeg!

Temake: Corinth huvitab mind seepärast —

Tema: Ja ärevus börsil!

Temake: Corinth huvitab mind seepärast, et ta kõik kunstilised väljendusvahendid —

Tema: Kuid see ei huvita ju sind sugugi.

Temake: Siiski. Räägin ju sulle praegu, Corinth huvitab mind seepärast, et —

Tema: Kuid mina arvasin, et sulle on üksta-puha, kas kaotan kogu varanduse.

Temake (leplikult): Ei, mitte sugugi nõnda; ma vaid tahtsin juhtida sind teisale.

Tema (ärritunult): Nagu saaks juhtida mind sellest kõrvale. (Paus.)

Tema: Mu jumal, räägi ometi, jutusta midagi, kuna ju kogu päev midagi ei tee.

Temake: Ma ju ainult tahtsingi jutustada Corinthi näitusest.

Tema: Ma ei kuulnud.

Temake (algusest peale): Corinth huvitab mind seepärast, et ta koguteos —

Tema: A propos, mis arvad, kas osta Kali-Aschersleben?

Temake: Nagu arvad. Et ta koguteos kõik kunstilised väljendusvahendid —

Tema: Et võid olla nii ükskõikne! Ma piinan end ja askeldan kogu päev ning kui tulen koju, ei kuule muud kui etteheiteid.

Temake (mahedasti): Kuid ma pole ju teinud sulle mingisuguseid etteheiteid, lõuamehike.

Tema: Sinu pilgud ja su hääl — paljas etteheide. (Paus.)

Tema: Noh siis, kuidas oli Corinth?

Temake: Oo, väga huvitav, kuna ta koguteos näitab, kui mitmekülgne ja üldine ta on kunstiliselt. Mitte üksi, et tal puudub mõni paraadimotiiv — (ta märkab, et teine uinunud, ja vaikib).

M u g a v õ h t u.

Tema istub kirjutuslaua ääres, arvestades: Tule ometi ja istu minu juure.

Temake võtab tooli ja istub õmblustööga lambi ulatusse. Paus. Mõlemad töötavad hoolega.

Tema: Mu südameke!

Temake: Jaa, palun?

Tema: Kas pole sul üks liköör?

Temake tõuseb, jookseb läbi toa, toob likööri

ja klaasi, asetab teise ette ning istub jällegi. Paus kaks minutit.

Tema: Südameke!

Temake: Jaa, palun?

Tema: Kas pole sul seal üks keeks?

Temake tõuseb, jookseb teise tuppä, toob keeksinõu, asetab teise ette ja istub jälle. Paus kaks minutit.

Tema: Südameke!

Temake: Jaa, palun?

Tema: Kas sa vahest ei tea, kus peaks peituma kaust 25. Saksa Juristide-lehe 1919. aastakäigust?

Temake tõuseb, jookseb naabertuppä, ja toob mõne minuti järel higistades kausta, paneb teise ette ja istub jällegi. Paus kaks minutit.

Tema: Südameke!

Temake: Jaa, palun?

Tema: Tuleb meelega, et ma pole lugenudki õhtu-lehte. Palun vaata õige, kus peaks ta olema.

Temake tõuseb, jookseb toast, trepist alla; leht on pistetud aiavärava vahele, ta võtab, jookseb üles, paneb teise ette ja istub jälle. Paus kaks minutit.

Tema: Südameke!

Temake: Jaa, palun?

Tema: Tead, sa võiksid küll mu mäesaapaid õlitada.

Temake: Jaa, homme. Tänaseks olen küllalt joosnud sinna-tänna.

Tema: Ei tea, mis see jälle peaks tähendama. Ma palun ju väga viisakasti, ja vaev pole ka kuigi suur. Hea, teen siis ise. On hirmus, et kui iga-

nes tahan veeta sinuga ühe mugava õhtu, rikud sa ikka kõik oma juba patoloogilise ebamugavusega.

Abielupaar restoranis.

Paar tuleb ja istub teineteise vastu väikese laua juure. Kelner annab kaardi.

Tema: Kas tahad vahest — — ta loeb ette kogu kaardi.

Temake: See on mulle õieti ükstakõik.

Tema: Kas tahad siis süüa kala?

Temake: Jaa, õige meelsasti.

Tema tellib kala ja filee. Aeg möödub kaunis sõnaahtrasti, kelner toob kala ja läheb.

Tema: Nüüd toob ta kohe sinu kala, kuna olen nii meeletult näljane.

Temake: Palun, söö aga. Võin küllalt oodata.

Tema: Kas sööksid filee?

Temake (kes ei põlga maailmas midagi rohkem): Ütlen ju sulle, et võid rahulisesti süüa, kui oled nii näljane.

Tema asub kala kallale, kelner toob liha ja läheb. Temake katsub kugistada alla fileed.

Tema: Noh, kuidas maitstes.

Temake: Täna, keskmiselt.

Tema: Sa pole ka kunagi rahul. Esiti sunnid sa mind sööma vesist kala ja jätma sulle liha, ja siis ei meeldi ta sulle pealegi.

Temake: Jätsin ju sulle kala seepärast, et olid nii näljane.

Tema: Ah, tühi jutt. Esiti ei pane sa tähele, kui loen sulle ette kaardi, ja siis muidugi ei maitse

sulle midagi. Ja ometi tahtsin täna pakkuda sulle midagi erilist, kuid sinuga tee mistahes, ikka pole sa rahul.

Ta on väga pahane ja maksab. Tõmbab ümber mantli, võtab kübara ja kepi ning marsib uksele. Temake seisab veel laua juures ja võitleb, selle järel kui saadud selga jakk ja õiendatud kübar, kinnaste nõõpimise kallal. Tema pöörab ümber, kortsutab kulmu ja teritab huuli koduseks vilistamiseks. Kui temake seda näeb, jätab meeleteitel kindad lahti, kahmab vihmavarju ja käekoti kaenlasse ja tormab talle järele.

Laenuraamatukogu.

Eugen Heltai.

Üheksakümnendate aastate alul elasin Öökulli tänaval ühe fantastilise naise juures. Tolle fantastilise naise nimi oli proua Brinkala ja ta elas sellest, et üüris täpseltmaksjaile, soliidseile härradele toa oma korterist. Üheksakümnendate aastate alul olin mina too täpseltmaksja soliidne härra.

Mu toa üks avanes eeskotta ning tal oli us-tele ebaharilik omadus, et võis ta avada, kuid mitte lukustada. Nii seisis siis mu tuba lahti öö ja päev ning sisse võis minna kes aga tahtis. Onnelikul kombel ei tarvitsenud ma karta, et vargad viivad midagi. Väärtasju mul polnud, mu tühised asjakesed olid kindla valve all pandimajas, ja vähesed väärtasjad, mis olid mulle jäänud, kadusid „majapidamises“ ilusasti käest. Nii oli kogu mu varandus kapitäis raamatuid ja gitarr.

Kui proua Brinkala oli fantastiline naine, siis polnud minagi mõni harilik väikekodanik. Tulin koju ikka koiduajal ja magasin siis kella kolmeni peale lõunat. Siis läksin ja tulin jällegi koiduajal. Kella kolmest peale lõunat kuni neljani hommikul seisis mu tuba ikka tühi.

Ma ei petnud end kergemeelsete unistustega. Teadsin väga hästi, et siis proua Brinkala kui praktiline naine läks mu tuppa ja pidas ülevaatust mu asjadele. Tähtsa osa mu kraedest vajas ta oma poja jaoks. Mu gitarril õpetas ta tüdruku mängima. Ta jõi mu slivovitsi ja täitis pudeli veega, et ma ei märkaks kahanemist. Lühidalt, ta oli tubli, kuid natuke fantastiline naine. Pealegi ütlesin seda juba.

Kõigest sellest ei teinud ma aga väljagi. Mis tähendab paar kraed kellelegi, kes noor ja peale selle rahata? Rahulisesti elasin päevast päeva; uskusin, et kõik jääb igavesti nõnda ja et saatus ei viigi mind Öökulli tänavalt kuhugi mujale! Diskreetse inimesena ei avaldanud ma kunagi, isegi mitte vähema kui viipega, et olin teadvuses proua Brinkala väikesest häbematusist. Milleks? Seega oleksin teinud vaid kibedaks meie mõlema elu. Nii rääkis proua Brinkala minuga ikka väga austaval toonil ja pidas must lugu nagu suuremeel- sest, rüütlivaimuga mehest.

Kuid tollal sündis, et armusin.

Kui mõtlen täna tagasi tolele oma elujärjele, siis teeb see mulle nalja. Mina, tõsine ja lugupeetud mees, olin armunud nagu poisike.

Öökulli tänaval nägin teda esimest korda kell pool neli peale lõunat. Läksin parajasti kodust, seal tuli mulle vastu Goethe-platsilt naiskuju. Ta kandis käes raamatuid, millele kleebitud kollased sedelid numbritega. Nähtavasti läks ta raamatu- kokku. Peas oli tal suur kübar, mille alt hurma- valt ja süütult naeratas. Vaatasin tardunult ta

otsa: ta punastas ja vaatas kohmetanult kõrvale. Siis ruttas edasi nagu ehmunud hirveke. Ta oli hurmav.

Sa jumal, kui hurmav! mõtlesin endamisi.

Ja kuna sammusin edasi, hakkasin armastama ilusat tundmatut kogu oma kergesti süttuva südamega.

Järgmisel päeval juhtusin jällegi talle vastu, samuti kolmandal. Neljandal päeval oli meie vahel juba arenenud midagi tutvuse taolist. Ingel punastas, kui tulin, ja mina naeratasin teatud tähendusega. Viiendal päeval teretasin ning et ta vastas, siis kõnetasin teda kuuendal päeval. Mõni teine oleks teinud seda vahest varem, kuid ei keegi nii sooja tundega nagu mina.

Esitasin end, ja ta tunnistas punastades, ta nimi olevat Vilhelmine ja ma olevat talle sümpaatne. See tunnistus tegi mu õndsaks. Ma seltsisin ta juure ja hakkasin saatma. Siis palus mind, mitte saata kaugemale, sest minevat ligidasse raamatukokku. Imestasin veidi, sest minu teadmise järele polnud naabruses ega kogu linnajaos raamatukogu. Kuid ma ei tahtnud olla pealetungiv ja lahkusin. Rääkisime kokku, et järgmisel päeval kohtame juba kell kolm. Läksin talle vastu, siis liikusime ühes Öökulli tänavani, kus jällegi diskreetselt lahkusin.

Ja nii sündis nüüd juba kahe nädala vältel igapäev.

Tookord armastasime juba teineteist ärarääkimatult. Teadsin ka juba, et ta abikaas oli ärireisija, kes oli alaliselt reisul, mille tõttu ta ka nii palju luges. See äratas minus mõtte, vallutada

see naine. Teatasin tallegi oma vastavast plaanist, kuid ta ei tahtnud sellest kuuldagi. Asjata kirjeldasin ma hädaohti meie kohtamisist tänaval, asjata kirjeldasin tuliste sõnadega mugavust ja hurmust, mis pakuks kahele armastavale südamele mu tuba; ta jäi paindumatuks. Kui nägi mu sügavat masendust, lubas ta tasuks saata end raamatukogu väravani.

Mu suureks üllatuseks oli raamatukogu sissekäiguks samase maja värav, kus elasin. Nüüd hakkas asi mind tõesti huvitama. Kus peitus õieti see salapärane raamatukogu? Ning selle asemel, et lahkuda oma ideaalist väraval, saatsin ta treppidestki üles. Asjata puikles ta vastu, ma ei annud järele.

„Kuid ainult ukseni!“ palus ta.

„Hea, ainult ukseni,“ vastasin.

Järgmisel hetkel seisime laenuraamatukogu ukse — minu toa ukse ees. Uksele oli riputatud suure pealkirjaga tahvel.

LAENURAAMATUKOGU

Äritunnid 4—6.

Noorsates vihast, minestusele ligidal, toetusin seinale. Mu ideaal kasutas seda aega ja ruttas sisse. Kikivärvul hiilisin talle järele.

Ja mis nägin kohe selle järel, oli hirmsaim näht mu elus. Proua Brinkala, suur prill ninal, istus mu kirjutuslaua taga ja lehitses suures raamatus. Mu raamatukapp aga seisis laiali ja igal raamatuseljal oli kollane sedel mingi numbriga. Minu raamatukogu oli siis too laenuraamatukogu

ja mu raamatuid Ingesid kogu linnajao elanikud ja ka mu ideaal. Fantastiline proua Brinkala oli asutanud minu kulul laenuraamatukogu.

Kui astusin sisse, kuuldus kahekordne karjatus: esimesena karjatas mu ideaal, siis proua Brinkala.

„Kuidas julgete järgida mulle?“

„Vabandage,“ laususin jahedasti, „tohin ometi astuda oma korterisse.“

„Oma korterisse?“ küsis ideaal imestunult. — „Teie korter? . . .“ Ja küsivalt vaatas ta proua Brinkalale, kes langes mu ette põlvili ja rääkis murdud hääli: „Armud, härra, armud!“

Üllatunult vaatas mu ideaal korra minule, korra proua Brinkalale. Ta ei saanud asjast aru.

„Proua Brinkala,“ ütlesin ähvardaval toonil, „te teate, et olen hea poiss, kuid seda . . . seda . . . seda . . .“

„Armuline härra, hea armuline härra, ärge rääkige välja,“ katkestas mind proua Brinkala, „tean isegi!“

„Mis see tähendab?“ küsis mu ideaal kahvatanult ja ärevil.

„See tähendab,“ ütlesin, „et see on minu tuba, minu raamatukogu ja et see naine minu teadmata teinud mu korterist laenuraamatukogu.“

Mu ideaal langes tugitooli.

„Mu jumal,“ ütles ta punastades, „nii käin siis juba kuu aega teie korteris. Milline häbi!“

Vanema naise teravmeelsusega nägi proua Brinkala kohe, et oli siin liigne. Ta läks toast ja jättis meid kahekesi.

„Vaadake,“ ütlesin õrna etteheitega, „te ei tahtnud tulla mu korterisse ja olite siin juba kolmkümmend korda. Kuid nüüd jääte siia, kas pole?“

„Mis tuleb teile meele?“ ütles mu ideaal pahaselt, „laenuraamatukogu?“

Kuid ta jäi siiski. Kui lahkusime toast, silmasin ukselehte pealkirjaga:

Surmajuhu puhul
suletud!

Nähtavasti oli mu perenaine ette valmistatud kõigile tagajärgedele, sest kui mu ideaal minu ees hakkas sammuma trepist alla, sosistas proua Brinkala kõige alandlikuma kumardusega: „Nüüd armuline härra pole enam kuri, et asutasin siin hoiuraamatukogu.“

Jajah, proua Brinkala oli fantastiline naine. Kuid olen ütelnud seda juba korduvalt.

Järjekord.

[Fritz Müller-Partenkirchen.]

Mu tütre oli teha kirjatöö: „Kuidas kujutlen oma elu“. Selles ta kirjutas: „Esiti lõpetan kooli, siis saan poisikese, siis tüdrukukese, ja siis abiellun.“

Kui sai tagasi kirjatöö, [seisis äärel punase tindiga: „Järjekord!“

Ahaa, mõtles ta, enne poiss, see pole õpetajannale meelt mööda, ning parandas: „Enne lõpetan kooli, siis saan tüdrukukese, siis poisikese, ja siis abiellun.“

„Järjekord!!“ Seekord kahe hüüdemärgiga.

Siis parandas ta: „Esiti saan tüdrukukese, siis lõpetan kooli . . .“

Kuid õpetajanna viskas kaustiku ta ette ja ütles, see olevat uskumatu.

Seejärel Liisi aetas poisikese kooli ette. Seepeale karjus õpetajanna, seda ta tundvat, seda Liisi tegevat narrimiseks. Nüüd otsustas Liisi nihutada abiellumise kooli ette. Õpetajanna andis talle kaustikuga vastu kõrvu. Liisi ulus. Kuidas siis peaks olema õige?

Seda peaks igale ütleva ta seesmine viisakuse-

tunne! Olgu siis, et Liisil seda polnud või seisis pea peal: ta pani tüdrukukese abielu ette ja poisi taha.

Tuli koju nutetud silmadega. Tummalt osutas ta hõõgav-punasele ääremärkmele: Kool tohiks oodata, et sarnastes moraalile põhjanevais asjus isakodu mõjuks juhtivalt.

„Ons moraalil midagi tegemist abieluga, isa?“

„Mõnikord.“

„Ah, nüüd tean: ma jätan abielu üsna välja.“
Selle järel sain kirja õpetajannalt.

Selle tõttu otsisin välja oma vana algebraamatut ja kirjutasin vastuseks:

„Väga austatud preili! Selles ühendlusmängus on meil tegemist nelja liikuva elemendiga. Kombinatorika järele lubavad need kakskümmend neli erisugust järjekorda. Et alata tähestiku järele:

1. Abielu tüdruk poiss kool
2. Kool tüdruk abielu poiss
3. Poiss abielu tüdruk kool
4. Tüdruk kool abielu poiss

ja nii edasi ja nii edasi. Kõik kakskümmend neli võimalust juhtuvad eluski. Milline järjekord on moraalseim, see oleneb vanadusest, pastorist, baromeetriseisust, keharingmöödust, nii siis neljast uuest liikuvast elemendist, mille tõttu võimaluste arv kasvab kombinatorika järele 327844 peale. Valida neist parim võimalus — selle jätan, kui aeg täis, oma tütrele endale. Ja iga paranduse punase tindiga, mis voolab ta soontes.

Aupaklikult Fritz Müller.“

Punase pealiku lunaraha.

O. Henry.

Näis olevat nagu hea asi; kuid oodake, kuni olen jutustanud. Olime seal all Lõunas, Alabamas — Bill Driscoll ja mina—, kui meile tuli see mõte. See sündis, nagu Bill väljendas pärast, ühel „ajutisel vaimudetunnil“; kuid selle leidsime alles pärast.

Oli seal linn, lame nagu pannkook, ja muidugi nimega Linnamägi. Ta elanikud olid omaette süütud ja endaga rahul kelmideklass.

Bill ja mina omasime ühise kapitali umbes kuuesaja dollari suuruses, ning vajasime nüüd veel kakstuhat dollarit, et saada hakkama ühe pettusliku krundi-plaanikesega Lääne-Illinois. Võõraste maja trepil rääkisime asja läbi. Pooliti maakogukondades, ütlesime, on armastus järeltuleva soo vastu väga tugev; seepärast ja veel teisil põhjusil peaks lapsevargus olema siin kohasem kui ajalehtede raadiuse ulatuses; need saadavad välja kirjasaatjaid erariides, kes panevad rahva lobisema selliseist asjust. Me teadsime, et Linnamäel polnud saata meid kihutama taga muud vägevamat kui konstaablid, vahest ka paar unist verekoera

ja üks või paar sõimuartiklit „Farmeri nädalalehes“. Seepärast näis asi olevat hea.

Oma ohvriks valisime tähtsa kodaniku Ebenezer Dorseti ainuma lapse. Isa oli lugupeetud ja kokkuhoidlik, armastas pantkirju, tähtaja möödumisi ning oli tõsine ja püstipäine kirikukoti kandja.

Laps oli kümneaastane poisike, tedretäheline ja juuksega tolle kuukirja karva, mis ostetakse ajalehe-kioskist, kui tahetakse jõuda raudtee-rongile. Bill ja mina arvestasime, et Ebenezer higitab meile kakstuhat dollarit lunaraha — viimase sendini. Kuid oodake, kuni olen jutustanud.

Umbes kaks miili Linnamäelt oli väike, seedri-tega kaetud mägi. Mäe tagumisel järsul küljel oli koobas. Sinna kogusime suhupiste tagavara.

Ühel õhtul peale päevaloodet sõitsime ühe-hobuse vankris mööda vana Dorseti majast. Lapsuke seisis tänaval ja pildus kividega noort kassi, kes istus aial vis-à-vis.

„Hei, väike poiss!“ hüüdis Bill, „kas tahaksid õige üks tuut kandis-suhkrut ja kena vankrisõit?“

Poiss tabas teda savikivi-tükiga otse silma.

„See läheb vanale maksma veel viissada dollarit eraldi,“ ütles Bill ja ronis vankrilt maha.

Too poiss võitles nagu karu raskeskaalus; kuid viimaks saime ta istme alla ja sõitsime minema. Viisime ta koopasse, ja ma sidusin hobuse seedri-puumetsa. Kui oli läinud pimedaks, sõidutasin hobuse vankriga väikesse külla, kolm miili kaugel, kust olime üürinud ta, ning jalutasin tagasi mäe juure.

Bill kleepis lehtplaastrit kriimustustele ja muhkudele näol. Suure kaljurahnu taga sissekäigu juures põles tuli, ja poiss vaatles keevat kohvikannu; ta punasesse juuksesse oli pistetud kaks kulli sabasulge. Ta sihtis mulle kepiga, kui tulin juure, ja hüüdis:

„Haa, sa neetud kahvatu-nägu, kas julged astuda Punase Pealiku laagrisse, kes rohtlaante hirm?“

„Ta on nüüd päris joones,“ ütles Bill, käärides üles püksisäärt ja vaadeldes mõnd kriimustust koival. „Me mängime indiaanlasi. Selle vastu on Buffalo-Billi tsirkus nagu nõialaterna pildid Palestiinast. Mina olen Vana Hank, püünisteseadja ja Punase Pealiku vang, ning päevatõusul skalbitakse mind. Püha Hironimuse nimel, sel lapsukesel on tugev jalalöök.“

Jaa, härra, see poiss näis mõnutsevat nagu ei veel kunagi elus. Nali, ööbida koopas, pani ta unustama, et oli ise vang. Ta ristis minu kohe Madusilmaks, spiooniks, ja teatas, et kui ta sõjalased saabuvad tagasi sõjateelt, siis päikesetõusul praetakse mind vardas.

Siis sõime õhtust; ta toppis suu täis sinki, leiba ja rasva ja hakkas lobisema. Ta pidas umbes järgmise lauakõne:

„Aga see meeldib mulle. Pole veel kunagi ööbinud väljas; kuid mul oli väike opossum, ning viimasel sünnipäeval olin üheksa aastane. Minna kooli — see on mulle jälk. Rotid sõid Jimmy Talboti tädi kuusteist kanamuna. Ons tõesti neis metsis indiaanlasi? Tahan veel praerasva. Kas

puhub tuul, kuna puud kõiguvad? Meil oli viis kutsikat. Millest on su nina nii punane, Hank? Mu isal on palju raha. Kas taevatähed on palavad? Pühapäeval kolkisin läbi Ed Walkeri kaks korda. Tüdrukuid ma ei salli. Padakondi võib püüda vaid nööriaga. Kas härjad müravad? Miks on apelsinid ümmargused? Ons teil seal koopas voodeid magamiseks? Amos Murrayl on kuus varvast. Papagoi võib rääkida, aga ahv või kala mitte. Kui palju teeb välja kaksteist?“

Iga paari minuti järel tuli talle meele, et on pagana punanahk, haaras siis kepp-püssi ja hiilis koopasuhu, et piiluda põlatud valgenägude-luura-jate järele. Vahetevahel tõstis sellist sõjakisa, et Vana Hank judises. See põngerjas pidas Billi hirmus juba algusest peale.

„Punane Pealik,“ ütlesin lapsele, „kas tahaksid meelsasti koju?“

„Aga milleks?“ vastas ta. „Kodus pole mul mingit nalja, minna kooli on mulle vastik. Mulle meeldib laagerdada väljas. Ega sa ei vii mind koju, Madusilm, kas pole?“

„Mitte kohe,“ vastasin. „Jääme koopasse mõneks ajaks.“

„Siis on joones,“ ütles ta. „See on tore. Veel elus pole mul olnud sellist nalja.“

Kella üheteistkümne paiku läksime magama. Laotasime maha paar pleeti ja vatt-tekki ning võtsime Punase Pealiku endi vahele. Meil polnud kartust, et pistab minema. Kolm tundi pidas ta meid ärkvel: niipea kui ta noores kujutelmas oksapraksatus või lehesahin paljastas vargsi ligi-

nevat vaenlast, hüppas ta üles, kahmas püssi ja kriiskas minu ja Billi kõrva: „Tasa, seltsimehed!“ Viimaks langesin rahutusse unne ning nägin, et verejanuline punajuukseline piraat oli mu vallutanud ja aheldanud puule.

Just päevatõusul äratas mind terve rida õudseid karjatusi Billi suust. See polnud ulumine või mõirgamine või hüüd, mida oleks võinud oodata mehelisest kõriehitusest; see oli hirmunud, alan-dav kisa, nagu tõstavad naised, kui näevad vaime või tõuke. On õudne kuulda tugevat, hulljulget, rasvast meest karjumas koopas päevatõusul.

Hüppasin üles vaatama, mis lahti. Punane Pealik istus Billi rinnal, sasides ühe käega Billi juuksest ja hoides teises teravat tuppnuga, millega harilikult löikasime pekki, ning katsus käbedasti ja äärmiselt realistlikult tõmmata Billilt skalpi tolle otsuse järele, mis oli kuulutanud eelmisel õhtul.

Võtsin lapselt noa ja sundisin ta jällegi heitma asemele. Kuid sellest hetkest peale oli Billi jul-gus murtud. Ta lamas küll, kuid ei sulgenud enam silma. Uinusin veidi, kuid päevatõusu paiku tuli meele, et Punane Pealik oli lubanud põletada mu päevatõusu ajal. Ma polnud närviline ega kartlik, kuid istusin püsti, süütasin piibu ja toetusin vastu kaljut.

„Miks tõused nii aegsasti, Sam?“ küsis Bill.

„Mina?“ vastasin. „Tundus nagu valu õlas. Mõtlesin, et istudes läheb üle.“

„Sa valetad,“ ütles Bill. „Sul on hirm. Sa pidid saama põletatud päevatõusul, ja sa kardad,

et ta teebki nii. Ja ta teekski, kui leiaks tikud. Kas pole õudne, Sam? Kas arvad, et keegi hakkab maksma raha sellise kurjavaimu tagasi-saamise eest?"

„Kindlasti,“ laususin. „Sellised mürgeldajad põngerjad ongi, keda vanemad jumaldavad. Nüüd tõuse üles, sina kui ka Punane Pealik, ja keetke eine, kuna mina lähen mäetipule maad kuulama.“

Läksin väikese mäe tipule ja vaatasin ringi. Linnamäe poolt arvasin võivat näha, kuidas krap-sakas talumeeskond, relvastunud vikatite ja heina-hargega, tuhrib läbi maakoha, otsides alatuid lapseröövleid. Kuid mis nägin, oli rahuline maastik ning sellel väikese täpina üksik mees, kes kündis tume-pruuni eesel-hobuga. Keegi ei tõmmanud võrkudega läbi jõge, ei kihutanud saatjalgu sinna-tänna, et teatada meeltheitvaile vanemaile, midagi uut polevat leitud. Mets-romantiline unisus valit-ses toda Alabama pinnaosa, mis lebas mu silma ees. „Vahest,“ ütlesin endale, „pole veel leitud, et hundid viinud õrna tallekese ta laudast. Taevas aidaku hunte!“ Ja ma sammusin mäest alla einele.

Kui tulin koopa juure, leidsin Billi lõõtsutades toetuvat vastu seina, kuna põngerjas ähvardas virutada talle vastu pead kiviga, mis oli poole kookuspähkli suurune.

„Ta pistis mulle tulipalava kartuli särgi alla seljale,“ seletas Bill, „ja lõi ta siis jalaga lõhki; ja ma andsin talle mööda kõrvu. On sul kaasas püss, Sam?“

Võtsin poisilt kivi ja vaigistasin osalt tüli.

„Ma sulle annan,“ ütles laps Billile. „Ei ole

veel keegi löönud Punast Pealikut, ilma et oleks saanud oma palga. Ole paremini valvel!“

Eine järel tõmbas poiss taskust tüki nahka, mis oli mässitud ümbert nööriaga.

„Mis kavatseb ta nüüd?“ küsis Bill kartlikult. „Ega sa ometi ei karda, et paneb minema, mis, Sam?“

„Ei mingit muret,“ vastasin. „Ei näi ta olevat mõni pesamuna. Kuid tarvis meil haududa mõni plaan lunaraha suhtes. Ta kadumine ei näi olevat tekitanud suurt ärevust Linnamäel; kuid vahest pole nad veel leidnudki, et poiss kadunud. Kodused võivad arvata, ta veetnud öö tädi Jane'i või mõne naabri juures. Igatahes leitakse täna ta puudumine. Täna õhtul peame saatma isale teate ja nõudma kakstuhat dollarit.“

Sel hetkel kuulsin tolletaolist sõjakisa, mis kuuldus vahest Taaveti suust, kui lõi čempioni Koljati knock-out. Mis Punane Pealik tõmmanud taskust, oli ling ning seda lingu ta nüüd keerutas ümber pea.

Kummardusin ja kuulsin rasket, tumedat mütsatust ning midagi selletaolist Billi suust, nagu ohkab hobune, kui temalt võetakse sadul. Muna-suurune kivi oli tabanud Billi just kõrvatagant. Kogu ta keha loksatus kokku, ja ta langes tulle, just risti pannile, milles kees vesi nõude pesemiseks. Tõmbasin ta välja ja valasin poole tunni vältel külma vett ta pähe.

Aegamööda ajas Bill end üles, kobas kõrva-tagust ja ütles: „Kas tead, Sam, kes on mu lemmik-kuju Piiblis?“

„Vaata asjale kergesti,“ vastasin. „Küll tuled kohe meelemõistusele.“

„Kuningas Heroodes,“ ütles ta. „Ega sa ei lähe ära ja ei jäta mind siia üksi, Sam?“

Läksin välja, kahmasin poisi ja raputasin nii, et ta tedretähed lõdisesid.

„Kui sa ei pea end ülal viisakasti,“ ütlesin, „siis viin su kohe koju. Noh, kas tahad olla viisakas või mitte?“

„Tegin paljalt nalja,“ vastas ta pahurasti. „Ega ma tahtnud teha haiget Vanale Hangile. Kuid miks peksis ta mind. Tahan olla viisakas, Madusilm, kui sa ei saada mind koju ja kui lased mul täna mängida Musta Teeleidjat.“

„Mina seda mängu ei tunne,“ ütlesin. „Peate õiendama asja härra Billiga. Ta on kogu päev su mänguseltsiline. Lähen mõneks ajaks ajama asju. Nüüd tule sisse, lepi ära temaga, kahetse, et tegid talle haiget, või muidu — kohe koju.“

Sundisin neid andma kätt teineteisele, siis võtsin Billi kõrvale ja ütlesin, et tahan minna Haaborgu, väikesse linna, kolm miili kaugel, ja niihästi kui võimalik kuulata järele, mis arvatakse Linnamäel lapsevargusest. Ka arvasin parimaks veel samal päeval saata vanale Dorsetile kiri, nõuda lunaraha ja anda juhatust, kuidas see maksa.

„Sa tead, Sam,“ ütles Bill, „sa tead, kuidas olen seisnud su kõrval silma pilgutamata maa-värisemises, tules ja uputuses, pokeri-mängus, dünamiidiga lõhkumises ja politsei püügijahis, raudtee-õnnetusis ja tsükloones. Veel kunagi pole ma kaotanud närve — kuni varastasime tole kahe-

jalgse rakeedi-lapse. Ega sa ei jäta mind kauaks temaga üksi, kas pole, Sam?"

„Pealelõuna vältel tulen tagasi,“ vastasin. „Sa pead hoidma poisi rahul ja heas tujus. Ja nüüd kirjutagem kiri vanale Dorsetile.“

Otsisime pliitsi ja töötasime kirja kallal, kuna Punane Pealik, mässitult tekisse, tampis koopa suu ees edas-tagasi ja pidas vahti. Pisarsilmi palus mind Bill nõuda kahetuhande dollari asemel vaid tuhatviissada.

„Mul pole kavatsust,“ ütles ta, „alandada kiidetud moraalselt isalist pooldamist, kuid meil on tegemist inimestega, ning pole inimlik, et keegi annaks kakstuhat dollarit selle neljakümneaelase tedretähelise metskassi raasu eest. Tahan riskida tuhande viiesaja dollariga. Võid kanda vahe minu arvele.“

Et lohutada Billi, olin nõus, ning koos pruulisime järgmise kirja:

„Ebenezer Dorset, Esq.

Oleme peitnud Teie poja kohale, mis kaugel Linnamäest. On täiesti asjatu, kui Teie või osavamaidki detektiive katsuks leida ta. Absoluutselt ainumad tingimused ta tagasisaamiseks on järgmised: nõuame tuhatviissada dollarit suurtes paberrahades. Raha kui ka vastuse peate panema täna öösel kohale, mis allpool kirjeldatud. Kui olete nõus tingimustega, siis saatke vastus täna õhtul kell pool üheksa üksiku käskjalaga. Silla taga teel Haaborgu kasvavad nisupõllu ääres kolm suurt puud umbes viiskümmend meetrit üksteisest eemal. Aiatulba jalal, mis vastu keskmist puud, lei-

dub pappkarbike. Kaskjalg paneb vastuse sinna karpri ja pöördub otseteed Linnamäele. Kui katsute äraandmist või pole nõus tingimustega, ei näe Te oma poega iial enam.

Kui maksate raha, nagu nõutud, tuuakse Teie poeg tervelt ja veatult tagasi kolme tunni vältel. Need tingimused on lõplikud, ja kui pole nõus, ei katsuta enam astuda Teiega ühendusse.

Kaks hulljulget meest.“

Adresseerisin kirja Dorsetile ja pistsin taskusse.

Kui tegin minekut, tuli laps mu juure ja ütles:

„Kuule, Madusilm, sa ütlesid, et tohin mängida Musta Teeleidjat, kuni oled ära.“

„Muidugi mängi,“ vastasin. „Härra Bill mängib kaasa. Mis mäng on see?“

„Mina olen Must Teeleidja,“ ütles Punane Pealik, „ja ma pean ratsutama ja hoiatama asunikke, et indiaanlased tulemas. On läinud juba läilaks, olla ise indiaanlane. Tahan olla Must Teeleidja.“

„Hüva!“ ütlesin. „See kõlab ju üsna süütult. Arvan, härra Bill aitab sind trumbata üle nood neetud metslased.“

„Mis tuleb teha minul?“ küsis Bill, umbusklikult piiludes lapsukest.

„Sa oled hobune,“ hüüdis Must Teeleidja. „Küürutu kätele ja põlvedele. Kuidas ma siis ratsutan hobuseta?“

„On parem, kui oskad huvitada teda, kuni meie plaan läbi,“ ütlesin Billile. „Ära puikle vastu.“

Bill laskus käpuli ja ta silmadesse tuli ilme nagu kodujänesel, kes langenud püünisesse.

„Kui kaugel on asundus, poja?“ küsis ta kähisevalt.

„Üheksakümmend miili,“ vastas Must Teeleidja. „Ja sa pead lippama, et aegsasti jõuda kohale. Nõõ, hüü!“

Must Teeleidja hüppas Billi selga ja puuris kannad ta külgedesse.

„Jumala pärast, Sam,“ ütles Bill, „tule tagasi niipea kui võid. Soovin, et me ei oleks nõudnud rohkem kui tuhat. — Sina, lakka mind sõtkumast, või ma tõusen üles ja kütan su palavaks.“

Jalutasin Haaborgu, istusin tükk aega postkontoris ja poodides ja lobisesin matsidega, kes juhtusid sisse. Keegi habe jutustas, Linnamägi olevat nagu arust, kuna varastatud või kadunud vanema Ebenezer Dorseti poeg. See oli kõik, mis tahtsin teada. Ostsin vähe tubakat, küsisin möödaminnes ubade hinda, andsin salaja oma kirja ja tegin minekut. Postmeister ütles, tunni aja vältel mööduvat kirjakandja, et viia posti Linna-mäele.

Kui tulin tagasi koopa juure, polnud Billi ja poissi leida. Otsisin läbi ümbruskonna, julgesin isegi paar hüüdu, kuid vastust ei tulnud.

Nii süütasin siis piibu ja istusin samblale, et oodata asjade arenemist.

Umbes poole tunni järel kuulsin põõsais sahinat ja Bill vankus väikesele lagendikule koopa ees. Ta kannul käis põngerjas, ettevaatlikult luurates ja laia irvitusega näol. Bill peatus, võttis peast kübara ja pühkis higi punase taskurätiga. Lapsuke peatus umbes kaheksa sammu ta seljataga.

„Sam,“ ütles Bill, „sa vahest arvad, et olen taganeja, kuid ma ei võinud teisiti. Olen täis kasvanud inimene mehe enesekaitse kalduvuste ja instinktidega, kuid on aegu, kus kõik egoistlikud võimuiharad süsteemid lakkavad tegutsemast. Ma saatsin ta koju. Kõik on mokas. Vanal ajal oli mätreid,“ jätkas Bill, „kes enimini kannatasid surma, kui oleksid lahkunud oma erialalt. Ühtki neist ei piinatud nii üliloomulikkude piinadega kui mind. Tahtsin jääda truuks meie röövkavale, kuid on piir.“

„Mis juhtus siis, Bill?“ küsisin.

„Mind kihutati üheksakümmend miili ja ei sentimeetritki vähem. Siis, kui asunikud olid päästetud, sain kaeru. Liiv pole maitsev aseaine. Ja siis pidin terve tund seletama talle, miks on augud tühjad, kuidas võib tee joosta mõlemale poole ja millest on rohi haljas. Ma ütlen sulle, Sam, inimolend ei suuda kannatada rohkem. Võtsin ta kraest ja tassisin mäest alla. Teel peksis ta mu jalad põlvist allapoole siniseks ja mustaks; ja mul tuleb põletada välja paar hammustust põidlas ja käes.“

„Kuid ta on läinud,“ jätkas Bill, „läinud koju. Näitasin talle teed Linnamäele ja aitasin ta üheainsa jalatõukega kaheksa sammu ligemale eesmärgile. Mul on kahju, et kaotame lunaraha; kuid juba parem see, või Bill Driscoll läheb hullumajja.“

Bill puheles ja noorskas, kuid ta näol oli kustutamatu kasvava rahulduse ilme.

„Bill,“ ütlesin, „ega su perekonnas ometi pole südamehaigeid?“

„Ei,“ vastas Bill, „ei midagi kroonilist peale malaaria ja õnnetute juhtumite. Miks?“

„Siis võid pöörduda ja heita pilgu seljataha.“

Bill pöördus, nägi poissi, istus siis matsatades maha ja hakkas mõttetult näppima rohukõrsi ja oksakesi. Tund aega kartsin ta mõistuse pärast. Siis seletasin talle, minu plaan olevat venitamata täita meie kavatsus, ja kui vana Dorset nõus meie tingimustega, on meil keskööl raha käes, ja võime end koristada. Aegamööda Bill kogus niivõrt mehisust, et kinkis poisile nõrga naeratuse ja lubaduse, et niipea kui vähe toibub, mängib temaga venelast jaapani sõjas.

Mul oli teatud plaan lunaraha kättesaamiseks, ilma et oleks mõnel vastusepitsusel lasknud trumbata end üle, selline plaan, mis soovitaks end isegi ametialalisile inimeste-röövijaile. Puu, mille alla pidi pandama vastus ja pärast ka raha, oli üsna aia juures tee ääres ning ümberringi suured lagedad väljad. Oleks salk konstaableid luuranud, kas keegi tuleb kirja järele, oleksid nad juba kaugele näinud inimest tulevat kas mööda teed või üle põldude. Kuid oota! Kell pool üheksa istusin ülal puu otsas peidetuna nagu lehekonn, ning ootsin käskjala tulekut.

Just õigel ajal sõitis keegi poiss jalgrattal mööda teed üles, leidis pappkarbi posti jalal, pani sellesse kokkupandud paberi ja sõitis tagasi Linna-mäe poole.

Ootasin tunni ja otsustasin, et asi korras. Libi-

sesin alla mööda puud, võtsin kirja, hiilisin mööda aeda metsani ning olin poole tunni järel jällegi koopas. Avasin kirja ja lugesin laterna valgusel ette Billile. Ta oli kirjutatud tindiga vaevalt loetavas käekirjas ja käis nõnda:

„Kahele hulljulgele mehele.

Härrad, sain täna postiga Teie kirja, milles nõuate lunaraha mu poja eest. Arvan, Teie nõudmised on natuke suured, ja teen Teile vastuettepaneku, mille, nagu mul põhjust loota, võtate vastu. Te toote Jonny koju ja maksate mulle kakssada viiskümmend dollarit puhtas rahas, ja ma olen nõus võtma ta Teilt vastu. Teeksite hästi, kui tuleksite öösel, sest naabrid peavad ta kadunuks, ja mis teeksid inimesele, kes nende silma all toob tagasi mu Jonny, selle eest ei või ma vastutada.

Väga alandlikult

Ebenezer Dorset.“

„Kõikide bandiitide püha kaitsevaim!“ hüüdsin ma; „kõigist häbematuist —“

Kuid ma heitsin pilgu Billile ja lõin kõhklema. Ta silmis oli palavam pilk, kui seni olin näinud ühegi rääkiva või tumma olendi silmis.

„Sam,“ ütles ta, „mis on siis viimaks kakssada viiskümmend dollarit? Meil on see raha. Veel üks öö selle lapsukesega toob mulle hullusärgi. Ja vaatamata sellele, et härra Dorset on aumees läbi ja läbi, pean ma teda siiski raiskajaks, kuna teeb meile nii odava ettepaneku. Sa ometi ei jäta kasutamata head võimalust, mis?“

„Kui ütelda õigust, Bill, — see süütu talleke on hakanud mõjuma minugi närvidele. Me viime ta koju, maksame lunaraha ja teeme minekut.“

Samal ööl viisime ta koju. Viisime ta nii-kaugele, et tuli kaasa, jutuga, isa olevat ostnud hõbedaga löödud püssi ja paari mokassiine, ja meie tahtvat teisel päeval minna karujahile.

Oli just kell kaksteist, kui koputasime Ebenezeri uksele. Samal hetkel, kui meie plaani järele oleksin pidanud võtma tuhatviissada dollarit karbist puu alt, luges Bill vanale Dorsetile kakssada viiskümmend pihku.

Kui lapsuke märkas, et kavatsesime jätta ta koju, pistis ta ulguma nagu auruorel ja pigistas end Billi jala külge verekaanina. Isa kooris ta tükk tüki järel küljest nagu plaastri.

„Kui kaua võite pidada teda kinni?“ küsis Bill.

„Ma pole enam nii tugev kui varem,“ vastas vana Dorset, „kuid arvan, et võin teile lubada kümme minutit.“

„Küllalt,“ ütles Bill. „Kümne minutiga olen põiki läbi Kesk- ja Lõuna-Lääne ja marsin elavalt Kanada piirile.“

Ja nii pime kui ka oli ilm, ja Bill paks ning mina hea jooksja — ikkagi oli ta oma poolteist miili Linnamäest eemal, kui jõudsin talle järele.

TÜ Raamatukogu

Podvolotsiska hani.

Roda Roda.

On narre viinlasi, kes leppinud vana suure Austria-Ungari kokkuvarisemisega ja järelejäänud Austria-raasukesega, ning „on rõõmsad“, et ei kuule enam midagi sõjakohtust Trautenaus, paljuräägitud Sandshakist ja Trentinost. Kui kaugel see kõik meie taga! Nagu põleks ilmas olnudki! Ja ometi oli kord üks igavene „arveteõiendamine“ Ungariga (64,5 protsenti), mis pani ajalehed nii palju rääkima, et kaugemal välismaal ammu juba ei peetud k. ja k. monarhiat riigiks, vaid konkursitombuks.

Mind aga piinas igatsus tolle mineviku järele, paljude „riiginõukogus esindatud kuningriikide ja ja maade“ järele.

Kõige rohkem — ärge itsitage! — igatsen Galiitsia järele. Milline kirju pilt see oli! Asiaatlik karavanivaip, täis tujukaid kujusid, mis ulatus Karpaatidest Sarmaatiani.

Kolmkümmend aastat seisid seal Austria ratsanike kogud garnisonis. — Millised garnisonid: Tarnopol, Trembowla! Torresani ja tema järele Soehstorff on seda kirjeldanud.

Armastasin Galiitsiat veel enne kui tundsin teda näost näkku, ja pärast veel õieti.

Maa, kus Esterhazy, magnaat ja husaar võisid vedada kihla: ta sõidab täna palaval pealelõunal põiki läbi pealinna, seljas vaid punased supelus-püksid ning mundri täienduseks nõorkuub ja läikivad saapad — maalitud ihule.

Maa, kus šansonettide-rühmad jaotati rügementide peale, jäljetumalt.

Kus kolonel andis käsu leitnandile, kahekümne nelja tunni vältel õiendada võlad; ja leitnant las kis politseil trummeldada välja: kell neli ilmugu juudikogodus Rynekile (peaplatsile); väljas laua juures istus arve-alamohvitser võlausaldajate nimekirjaga ja maksis viimase kui penni . . .

Maa, kus serveeriti Podvolotšiska hani. — Podvolotšiska oli piirijaam teel Lembergist Moskvasse. Kes otsatu sõidu järel saabus sinna, tormas einelauda, leidis pikal laual reas taldrikud borsči ja sčiiga, magusalt auravaid aiavilja-suppe — ja senjoorilise välimusega ülemkelner käis ringi kahesuguste bonidega, punaste ja rohelistega:

„Kas soovite, panje, meie väike menüü — nelja krooni eest — supp ja loomaliha — või suur?”

Suur menüü maksis 6,50 ja oli järgmine:

Supp

Loomaliha

Hanipraad

Zibebenkook.

Igamees valis suure menüü, ostis boni.

Kuid ah: niipea kui loomaliha oli laual, tuli

väike paus; ja mees vormimütsis ilmus uksele, helistas vägevast kella ja hüüdis mõirgavalt:

„Viimane aeg rongile — Kiiev, Harkov, Moskva, Jekaterinoslav, Odessa!“

Kõik hüppasid püsti ja ruttasid üle-pea-kaela minema. Nii läks see lugu päevast päeva — palju aastaid, täies korras — ja iial, kuni Habsburg valitses Podvolotsiskas, pole veel ühegi surelise silm näinud praetud hane — kuna nimelt mees vormimütsis oligi einelauapidaja.

Ükskord aga — ja täna oli ta just eriti valjusti helistanud ja hüüdnud — nägi ta ehmatusega viit võõrast jäävat rahuliselt istuma. Ta astus nende juure, helistas ja karjus:

„Viimane aeg — just viimane rongile . . .“

„Pole viga,“ ütlesid härrad, „tooge aga hanepraad. Me nimelt ei sõidagi edasi, me jääme siia; oleme k. k. komisjon Lembergist, kellele tehtud ülesandeks revideerida Galiitsia jaamade einelaudu.“

Austria poolakad jätsid taevavägedele ikka laia tegevusvälja. — Ja mis tegi jumal tol puhul? Jumal oli näinud kõik ette ja teinud korralduse, et oli tapetud hani, mis küll määratud einelauapidaja perekonnale, nüüd aga, piinlikus kitsikuses, kanti Lembergi härrade ette.

Kui täitmatud ametnikud nõudsid nüüd aga veel ka magusrooga, võis einelauapidaja dokumentide abil tõendada, et sõna „Zibebenkokk“ ei kuuluvatki menüü juure: see oli ta allkiri. Nii oli ta nimi.

Neljajalgne annetis.

Otto Ernst.

Tal oli juba terve loomaaed, meie väikesel tüdrukukesel: loomad puust, kivist, nahast, papist ja metallist, sõnaga igast materjalist ja ehitusviisist; kuid iha elava järele ei lase end enam suruda maha, ja tulevaks jõuluks tahab ta elus koera.

Rosvitha, milline soov!

Koerad meeldivad mulle, kuni neil neli jalga; neil loomad on, nagu lastelgi, heatahtlik instinkt, kuid koer kodukondsena —? Mu naine ja mina, me tõstame tõsised puhtuse- ja tervishoiu-küsimused.

Me kasutame kogu fantaasia kolossaalsete ebaumugavuste ja hädaohtude kujutlemiseks, mis toob endaga kaasa koer. Rosvitha saab ka kõigest aru, nagu sünnis sõnakuulelisele lapsele, ja kui siis küsime, mis sooviks ta koera asemel, vastab ta: „kooe-ra.“

Katsume teist teed: laotame välja ta kujutelma ees kõige imeväärsemad asjad: nukumajad veevärgi ja keskküttega, toredad pargid purskkaevude ja jalutavate paaridega, mis võib võluda välja ühestainsast kastist, raudteed kõiksuguste moodsate läbikäigu raskendustega, lühidalt — kõik, mis võib

rõõmustada lapsesüdan, ja viisakasti ning sõna-kuuleliselt seletab siis Rosvitha viimaks: jaa, seda kõike ta tahaks, ja peale selle muidugi ka koera.

Ta on siin. Koerahinge-müüja on pistnud tasku oma juudase-palga ja läinud. Taks on ta; seal ta seisab ja vaatab nõutult ringi nagu poisiklõnn esimeses tantsutunnis. Rosvitha pole siin; laseme kutsuda ta mingi kõrvalise ettekäänuga. Ta tuleb, ja nüüd sünnib ime. Hõiskava haugatusega hüppab koer ta vastu üles ja tahab lakkuda ta nägu. Rosvitha on üliõnnelik ja küsib: „Kust see tuli? Kelle oma on ta?“

„Ta on sinu oma.“

Järgiv on kirjeldamatu. On sellist rõõmu, et pealtvaatajaile tulevad silma pisarad. Inimrõõm on sama tabav kui inimure.

Pole kahtlust, Rosvitha ja Poisu on igavese saatuse poolt määratud teineteisele. Koer mängib ka teiste lastega; ta eelistab mindki, kuna magades mu kirjutuslaua all lebab meelitava usaldusega mu jalgadel, mille animaalne soojus näib olevat talle väga kasulik. Mu abikaasat hindab ta veel kõrgemalt; see ja üksi see ulatab talle teatud ajal toidu, ja kui koer lakkunud puhtaks oma nõu — „mitte iga tüdruk ei hoiä nii puhas“ — siis saab temalt toreda kondi. Kui ta riietes leh-kavad armsamad kõõgilõhnad, läheb koer ta järel kuhu tahes ja ka muidu kuulab mõnikord ta sõna (mis taksi kohta haruldane nähe) — ja ometi: kui see naine tõstab käe Rosvitha vastu ja teeb, nagu tahaks lüüa, pistab koer vihaselt haukuma ja napsab käe järele! Aus põhimõte: „Kelle leiba

söön, tolle laulu laulan“ pole maksev koerte juures. Ei mõista, kes on tulnud rumalale mõttele tarvitada sõna „koer“ sõimusõnana. Mina kindlasti seda enam ei tee.

Niipea kui toatüdruk hommikul avab oma toa ukse, tormab koer — näidatagu mulle ometi inimest, kes selliste kõverate jalgadega võiks joosta nii hullusti — tormab ta trepist Rosvitha magadistoa juure. Ei tea, kuidas nimetada seda jooksu — nagu tikutõmbamine — rrrt! on ta ülal ja kiunub ukse taga. Kui tüdruk avanud ukse, jookseb ta Rosvitha voodi juure ja vaatab sisse; kui see magab, lamab ta rahuliselt voodi ette ja ootab. Niipea kui Rosvitha ärkab ja end tasa liigutab, hüppab koer püsti voodile, avab lõuad kõrvuni ja naerab.

Riietamisel ja einetamisel ei lahku ta Rosvitha kõrvalt ja kui see sõidab kooli, saadab koer ta vaksali. Oleks tal raha, ostaks küll igal hommikul ka lillekimbu teisele kaasa. Esiotsa tahtis ta sõita kaasa; kui aga nägi, et see võimatu, siis loobus. Selline taks võib loobuda nagu mõttetark. Ta ainult vaatas haledasti rongile järele, kui see lahkus jaamast. Rosvitha lehvitab taskurätti ja arvab olevat näinud, kuidas teine lehvitanud kõrvu tagaspidi. Siis seisab veel hetke mõttes, pea vajunud kõrvale ja pilguga — pilguga! — pean ikka mõtlema mustlaste-kapelli esimesele viiuldajale, kes painutatud päi imeb endasse oma viiuli raske-meelseid-sulavad toone. Siis longib koju. Elul pole esiotsa mingit muud mõtet ega eesmärki, kui magada. Igal temale sobival ajal kaabib ta

mu ukse taga, kas töötan või mitte, ja mina või keegi teine avab talle; sest olen annud käsu:

„See rüütel lastagu ikka ette teatamata.“

Ta läheb otseteed mu kirjutuslaua alla, lamab melankoolse häbematuslega põiki mu jalgadele ja magab. Tund tunni järel. Kui ta õige tugevasti hakkab norskama mu luuletuste juure, müksan teda haavatud autoriedevuses jalaga ja hüüan: „Poisu! Pea piiri!“ Norskamine vaikib siis minutiks, et peagi alata uue jõuga. Kes võiks nii magada! Kel oleks seks aega! Uksekell võib heliseda ja uks paukuda niipalju kui tahab — tema magab ja norskab. On meeletu nimetada midagi sellist „koeraeluks“.

Kuid Poisu võiks laulda nagu too mees Seidl-Löve laulus:

„Kus iganes ma lähen,
Mul kaasas oma uur —“

Kella kahe paiku läheb ta uni rahutuks. Aegajalt tuksatuvad ta kõrvad, järsku tõstab pea, tormab — rrrt! — uksele — kraabib ja kiunub: „Lahti, lahti!“ — rrt! juba teisel kinnisel uksele ja ulub: „Lahti! Ruttu, ruttu!“ — rrrt! majauksel ja haugub: „Need jälgid ukse!“ ja vuhiseb läbi aia oma jumaldatud perenaise sülle! Ta kuulis, aimas, tundis teda, enne kui meie märkasime midagi. Kuidas nad teineteist teretavad, kuidas sammuvad läbi aia — jaa, see on armastus. Poisu naeris õnnepisaraid ning saba, ta südame osut, tegi kümme lööki sekundis. Kui Rosvitha teeb koolitööd või mängib nukkudega, lamab koer õndsalt ta jalgadel. Häda, kui mõni teine astub tuppä. Ähvardavalt

pistab ta haukuma ja rahuneb vaid aegamööda, kui see mõni perekonnaliige või majasõber. Ta lubab meil küll koduselt kohelda Rosvithat, kuid laseb näha läbi, et need suhted südame põhjas ei meeldi talle.

Kord aga Rosvitha ei tulnud koju, kuna otse koolist läks võõrsile sõbranna juure. Kell kaks jooksis koer majauksele, kuulatas, haistas ja mõtles: „Mis nüüd?“ Ta istus maha ja ootas kella kolme, nelja, viieni. Ta ei söönud, vajus kõssi ja langes poolunne. Ta hüppas püsti niipea kui väljas kuulis midagi — ja langes siis jällegi kurvalt küüru. Kell seitse istus ta veel seal, kuid siis mõistis, et oodatav ei tule, ja ennem roomas kui kõndis oma asemele.

Öösel pistis ta ulguma, nii et ärkasime ja ei saanud enam magada. Poolalasti läksin trepist alla, andsin talle rahustavaid seletusi, kohendasin ta aset, kutsusin ta jällegi lamama ja puhkama rahulisesti. Sarnase käigu järel tundus voodi soojus õieti mõnus. Kuid olin lebanud vaevalt kolm minutit, kui Poisu jällegi pani uluma. Seekord hüppasin voodist rutemini, jooksin trepist alla ning mu sõnad olid õige pahased, hääl äärmiselt ähvardav. Vaatasin ta söögi- ja veenõu järele — kõik oli korras ja esinesin ultimaatumiga: „Nüüd rahu või peksa!“ ja lõdisedes põgenesin voodisse.

„Noh, nüüd näib ta —“

—jäävat rahule“ tahtis lisada mu naine, kuid ei saanud nii kaugele, kuna taksi-härra oli jällegi võtnud sõna.

„Vahest ta tahab välja,“ ütles naine. Riietu-

sin, läksin alla, avasin mõlemad ukсед ja laususin:
„Välja!“

Rrrt! oli ta väljas.

Sulgesin ukсед, läksin üles, heitsin riided maha ja pugedin rahuldatult voodisse. Siis uluti ja hau-guti väljas hullemini kui enne.

„Nüüd äratab veel naabridki,“ ütles naine.

Riietusin uuesti, kuid viisis, kuidas nüüd tõm-basin jalga püksid, väljendus kange viha. Võtsin hea kepi, läksin alla, avasin jällegi mõlemad ukсед ja kutsusin koera heatahtlikult värvitud häälel sisse — rrt! lebas ta jällegi oma korvis, — sul-gesin siis ukсед nagu mõtisklev timukas. Siis läksin koera juure ja tõstsin kepi, kuid loom vaa-tas mu otsa silmapaariga — veel iial pole ma näinud inimsilmis sellist hirmu ja muret. Oma ole-vuse sügavuses kardab vahest loom veel rohkemgi kui inimene. Heitsin kepi kõrvale, kõnelesin talle jällegi sõbraliselt ja läksin üles. Viimati pidime otsustama uinuda vaatamata ka koera ulumisele, ning kui peab ja tahetakse, siis võibki.

Kui järgmisel päeval Rosvitha tuli koju, kuul-dus Poisult sarnane ulung, mida ei saa ligemalt kirjeldada. See oli segusaadus haukumisest, nutust, hõiskamisest, ulumisest, nuuksumisest ja hurraa-kisast ja vaimustuses jooksis ta nii ägedasti vastu Rosvithat, et see tahtmatult istus mütsatades murule. Seda asjaolu kasutas Poisu käsuvastaselt seks, et lakkuda teise kaela ja nägu. Ta saba tegi seekord viisteist lööki sekundis.

Vahepeal on saabunud kevad, siis suvi, ja Poisu eelistab viibimist aias ja põllul lebamisele

mu jalgadel. On aias lapsed, kõigepealt, kui Rosvitha sealjuures, eelistab ta aeda igale teisele kohale. (Ka see on Poisu peene instinkti tõenduseks, et lapsed talle armsamad kui täiskasvanud.) Armuliselt lubab ta siis sõidutada end jalutama. Lapsed asetavad ta vankrikesele, katavad okstega, nii et jääb paistma vaid huvitav pea. Kaks veavad, kolmas sammub taga ja hoiab päevarju ta kohal. Tema aga vaatab ringi sarnase hooletu mõnuga nagu uhkeldaja, sõites peeneimas sõidukis läbi Bolougne-metsa.

Kui pole lapsi, olen minagi talle hea küllalt, jaa, ning kui teen liigutuse saabaste järele, katsub ta kaelamurdvate võtetega mind suudelda. Kui väljaminekust lausun esimese silbi, seisab ta juba uludes rõõmust ukse juures. See on uurimistung, mis kihutab ta välja. Teel pole ainustki aeda, talu, ust või väravat, kuhu ta ei tungiks sisse ja ei võtaks ette põhjalikku revideerimist, nii et olen juba mõtelnud, et ta tasakesi tegutseb koerte aadressraamatu kokkuseadmiseks. Ei või ilmaski teada, mis peitub sellises taksis ja mis ta kavatseb.

Kui pole ei lapsi ega mind ta lõbustamiseks, lebab ta murul kõige heledama ja palavama päikeses käes. Ei jõua üteldagi, mis selline elukas päikeses kogub endasse ja võib laiskuses teha. Taksid on mõjuvam tõendus teooria vastu, nagu muudaks end soojus liikumiseks. Poisu on arendanud laiskuse geniaalsuseni. Kõige laisem müürsepp on mesilane võrreldes temaga, ja kui Otto Laisale on püstitatud ausammas, siis on Poisu ära teeninud küll terve Võiduallee. Pooled päevad

Jebab ta, pea käppadel, päikeses ja tõmbab endasse olemasolu nagu lõbutseja, kes imeb igavest õnd-sust läbi õlekõrre.

Ainult mõnikord tuleb talle meele ka teistlaadi lõbu. Siis ei pääse keegi, ka mitte süütuim kui jalutajagi mööda meie aiast, ilma et Poisu mingi põhjusega ägedasti ei hauguks ja lõugaks ta peale. Ta jääb targu küll aia taha, kuid lõugab nagu hull: „Mis on teil siin otsimist? Koristage end jalamaid, või —!“ Mõtlen, et ta enda varemäl olemasolul olnud politseinik Saksamaal ja et siin tegemist omalaadi atavismiga.

Kui ta väsinud ka sellest lõbust ning ei tea pakkuda endale muud, siis longib tagaeda ja otsib välja peidust oma igavese kondi. See on täiesti näritud, kivikõva, pleekunud kont, millelt pole hammustada enam vähematki; kuid mis sel-lest? Teda võib närida ja pureda. Nii on ini-mesel mälestused. . .

Aleksander Dumas' imeväärses petisromaanis „Krahv Monte Kristo“ on vanamees, nimega Noirtier, kes halvatud, nii et ei saa rääkida ega liigutada sõrmegi; kuid tal on silmad, millesse koondunud kogu ta ülejääk elust. Ainult silmade abil ta vestleb, teeb testamente, paljastab mürgisegajaid, juhib kokku armastajaid — ei mäleta, kas mängis ka klaverit; kuid Dumas võtaks enda peale ka selle — lühidasti: vanahärra teeb asju, mis paneks täies jõus olevad inimesed higistama. Ikka pean mõtlema neile silmadele, kui vaatan Poisu silma. Temagi teeb ja ütleb silmadega kõik. Pole midagi targemat ja põhjatumat kui taksi silmad. Ei midagi

väljendavamat, vahetusrikkamat kui taksi nägu; sest taks on koerte hulgas too, kel on päris õige nägu. Mõnikord, kui olen üksi, räägin temaga tundidekaupa moodsast kirjandusest ja kriitikast. Need kahekõned mõtlen kord kui „Vestlused koe- raga“ kirjastada.

Kui mõnusad on ka ta vastused, kui mu ära- olekul näpanud vorsti einelaualt!

„Palun, austatud Poisu, tule kord ka siia!“

Ta reageerib sellele vaid niivõrt, et ta kõrvad tasa tuksatuvad.

„Poisu!“

Ta tõstab aeglaselt pea käppadelt.

„Kas sa ei kuule, Poisu?“

Ta tõuseb aeglaselt ja sirutab esimesi jalgu.

„Siia, Poisu!“

Ta teeb samast harjutust tagumiste jalgadega.

„Noh?“

Nüüd veab end aeglaselt juure.

„Kuhu jäi vorst?“

„Kuidas arvate?“ vastab ta maheda pilguga, pöördes pea kõrvale.

„Kuhu jäi vorst, tahan teada?“

„Te vabandate, ma ei kuule selle kõrvaga hästi,“ seletab ta ja pöörab pea teisale.

„Kes võttis siit vorsti?“

„Lubage üks küsimus: mis on vorst?“ vastab ta.

Tõmban ta kaelarihmast laua juure, tõstan too- lile ja osutan taldrikule, et tuletada talle meele ta häbi.

„Täna,“ tähendab ta, „mul pole isu.“

„Vuih, Poisu,“ hüüan teda raputades, „sa varastad vorste! Häbene ometi, sa naru!“

Ta vaatab mu otsa härra Noirtier' silmadega ja vastab: „Võtta kuuldavaks sellist tooni keelab mulle kasvatus ja endaaustus.“

Lühidalt, pole mingit hakkamist temaga. Ta püsib kindlasti seisukohal: „Seni kuni mängida süütut, leidub ikka narre, kes usuvad.“

Nüüd vahest teeb mõni lugeja etteheite, ma liialdavat ja hindavat oma taksi intelligentsi liig kõrgesti. Sellistele oponentidele tahan ütelda veel midagi üsna teist. Inimesed pidasid aastatuhandeid maakera ilmalaotuse keskkohaks ning kukkusid sellega väga sisse. Siis on veel kaua aega püsinud inimesi, kes lootsid, et vähemasti inimene on maailma keskkoh. Pettumus ei lasknud siingi end kaua oodata. Et ta on orgaanilise maailma keskkoh ja tipp, seda usub inimene veel praegugi. Kuidas oleks, kui ta ühel päeval kihutataks minema sellelt omatehtud troonilt ning peaks tunnustama mõnes loomas palju intelligentsemat ja auväärsemat sugu? „Ohool!“ kuulen hüüdvat mõnd. Palun: Hiljuti seisin ühe suure pangamaja akna all, mil olid pandud välja kõikide maade rahad hõbedas, kullas ja paberites, kõik kokku päris kena varandus. Seal tuli suur koer, ja mis tegi see koer? Ta heitis vaid lühikese pilgu aknale ja võttis siis nende varanduste vastu seisukoha, nagu koertel on viisiks võtta nurkadel, puudel, laternapostidel jne. Kas suudaks mõni tsüüniline filosoof väljendada suuremat üleolekut? Veel rohkem: samase seisukoha nägin teise koera

võtvat raamatukaupluse ees ja just täpselt tol kohal, kus oli välja pandud mu kirjandusliku vastase raamat.

Kus leitakse inimeste juures nii vankumatuid otsuseid? Nojah, väidab vahest mõni suure tarkusega mees: Koer nimelt ei tea, milline väärtus on Austro-Ungria riigiraudteede pantkirjul; pakuge talle aga vorsti, ja küll näete, kuhu jääb ta üleolek! See on ju väga mõistlik ja tõsine tähendus; kuid: Olen näinud koeri hüppamas, napsamas ja nurumas vorsti järele ning olen näinud poliitikuid, kunstnikke ja õpetlasi hüppamas, napsamas ja nurumas mõne autähe järele, ning pean ütleva teile: olen leidnud koera liigutused olevat ikka loomupärasemad ja väärikamad. Ja siis, nagu öeldud, kui annan Poisule toreda vorsti ja ligemal hetkel teesklen, nagu tahaksin tungida kallale Rosvithale ja teha talle paha, siis nabib koer mu järele vihase haukumisega. Tooge mulle analoogiline nähtus inimmaailmast.

Ei, sellest ma ei loobu: koeral, vähemasti taktil, on omadusi, mis õigustavad teda kõrgetele kohtadele meie riigielus. Poisu näiteks armastab talveajal, kui mu jalad pole tal kasutada, lebada otse hõõguva ahju ees. Et pean seda tervisevastaseks, siis harilikult ei salli seda.

„Noh —?“ hüüan siis õige energilisel toonil, mispeale ta kõrvad tasa tuksatuvad, ja ta piilub mu poole üle käppade.

„Noh, Poisu!“ hüüan valjumini, mispeale ta aeglaselt tõstab pea, nagu ennem kirjeldatud ja nagu ikka.

Nii pean siis astuma ta juure ja hüüdma seisandis, mida ei või mõista valesti:

„Kas lähed nüüd jalamaid!“

Siis ta tõuseb, pöörab end korra ringi ja lamab jällegi maha.

Ta arvab sellega olevat mind petnud, nagu oleks nihkunud ahjust eemale.

„Poisu, kui sa nüüd jalamaid —!!“

Siis tõuseb ta jälle, pöörab end kohal ringi, lamab maha ja ütleb mulle ingli silmadega:

„Näete ju, et teen kõik, mis aga soovite.“

Nüüd küsin ma: Koeri kasutatakse kõigil aladel, teaduslikel uurimustel, politseis, sõjaväes — miks mitte diplomaatias?!

Et aga rääkida päris tõsiselt: Kui olen näinud, kuidas inimesed loomi vaevavad, piinavad, kooruvad üle jõu, kui olen näinud pilku, millega hobune kannatab oma isanda julmust vastuhakkamata, mis ta võiks küll, siis on mulle enam kui üks kord tulnud mõte: Nad täidavad õpetust, mis inimesed jutlustavad kantsleist: „Armastage vaenlasi ja ärge pange vastu kurjale; sest vastupanu tähendab ta suurendamist.“ Ja siis on minus ikka tõusnud kartus mu jumalasarnaduse pärsat.

Kokkuvõetult: Iga päevaga õpin rohkem mõistma Rosvitha sümpaatiad, js leian nüüd ka, et Poisu on ilus, ilus nagu ingel, ja tean ka, miks tal on kõverad jalad. Ta oleks muidu olnud liig ilus, seepärast olümplaste kadedus kõverdas ta jalad. Leian küll, et ta hea toidu juures pakseneb, nii et sarnaneb nuudlirullile nagu hästitoidetud esimene kangelane ja armastaja; kuid Rosvitha armas-

tus on pime. Ta on ka üsna salaja, et Poisu ei kuuleks, sosistanud mulle kõrva, mis tahab kinkida talle tulevaks jõuluks. Ta tahab õmmelda talle kaelarihma, kinkida vorsti ja kuusekese. Puukese on ta juba taas muretsenud, kui Poisu magas, ja kui õmbleb rihma kallal ning Poisu astub sisse, siis peidab ruttu laua alla. Ka on ta mulle juba tasa ütelnud, mis sooviks endale jõuluks: lamba, kitse, kaks kodujänest, lehekonna, kanaarialinnu ja veel ühe taksi. „Tead mispärest, papi? Siis saavad nad vahest pojad ja siis saame ikka rohkem takse.“

Õnnetu armastus.

Bioloogiline fantaasia.

Franz Molnár.

Järgnev lugu sünnib ühe armunud noormehe kopsudes. Noormees viskleb unetult voodis, sest armastab lootusetult. Ta suust kuulduvad sügavad ohked, ta suitsetab ühe sigari teise järel, ta pea valutab hirmsasti.

Parempoolne kopsutiib (räägib naabrile): Palun, vennake!

Pahempoolne: Mis jällegi lahti?

Parem: See inimene suitsetab liiasti. Ma ei jõua enam kanda. Välimine kattedekude kaebab ju terve tunni. Ilanahk on üleni punane vihast!

Pahem: Ja seda ütled sa mulle? Juba poole tunni eest katsun meie valitsejat, kopsutippu, veenda, et ei sünni viisakat kopsu kohelda seda viisi. Olen üldises lugupidamises lubjastunud õhutoru ja pole kunagi kuulnud, et kedagi, kes kakskümmend seitse aastat ausasti end vaevanud, hävitatakse tubakasuitsuga.

Parem: Öudne!

Pahem: Enda pärast ma ei kahetse! Kuid mis peab saama mu lastest. Jätan järele kaks-

kümmend tuhat kasvatamatut, vaeslapsesks jäänud bronhioli. Kes toidab neid?

Parem: Peaks juhtima Stephani tähelepanu, et see nii edasi ei lähe.

Pahem: Vaevame end asjata, sigarit ta ära ei viska.

Parem: Igatahes tahan teha katset. Katsun köhakõdiga.

Pahem: Katsu aga, kolleeg!

Parem (jagab kärke): Sügav hingamine! Häälepilu kinni! — Mõlemas kopsus ekspiraatorid liikuma! — Nüüd järsku häälepilu avada!

(Kõik see sünnib. Häälepilu avaneb, õhk tungib kärarikkalt mööda trahead üles. Pisinahk saab kõva raputuse, *aorta jugularis* saab ägeda tõuke. *Infundibulale* tühjenevad hetkeks alveoolid).

Stephan: Jällegi see kuradi köha!

Parem: Noh, kas ma ei ütelnud ette? Mis oleme nüüd saavutanud? Mitte kui midagi.

Punane verelible (möödudes teel): Tere õhtust, härrad. Mis ütlete selle kohta: täna seisame kõrgrõhu all. (Ta heidab endast hävinemissaaduse.)

Kopsu juussoon (annab talle midagi tagasi): See ei kuulu siia, te lollpea! See kuulub neerudele. Kas ikka veel pole õppinud, milliseid aineid eritab kops ja milliseid neerud?

Verelible: Vabandage.

Juussoon: Ja siis, mis uudist kuulda?

Verelible: Tulen südamest. Seal on kõik korrast ära. *Tricuspidalis* peab end ülal väga ebaviisakasti.

Juussoon: Seda tundsime meiegi kopsus. Muud uudist midagi?

Verelible: Ei midagi. Jumalaga. Ruttan ajusse. Seal on juba koos vereliblede kongress. Tuleb kange peavalu.

Juussoon (kopsutiivule): Peremees! Peremees!

Kopsutiib: Mis on?

Juussoon: Praegu möödus üks punane verelible ja rääkis mulle, nad ruttavat kõik pähe, kuna pidavat tulema suur peavalu.

Kopsutiib: Noh, see puudub veel. Stephan nuusutab äädika-eetrit, ja selle peale võime aevastada ja kõhida hommikuni! Pagan võtku, et inimesel ei lasta magada!

Otsaesine (näeb kaugelt voolavat verd suures hulgas): Juba nad tulevad! Juba tulevad! Tuleb aga üks ilus peavalu! Jälle seotakse mulle peale märg räbal. (Ta kisab verelibledele): Mis tahate? Mis otsite siin? Tulete kõik siia?

Üks verelible (saluudib): Teatan aupaklikult, vereliblede mootorlikud närvid on vähe halvatud ja nüüd on siledad lihased läinud loiuks. Olime sunnitud võtma ette väikese ideopaatse kuhjumise. (Saluudib, pöördub ja asetub ritta.)

Otsaesine: Millised pahandused! Milline koratus. Mis tahab siis õieti see Stephan?

Verelible: Faremale ringi! Marss!

Otsaesine: Lähete paremale poole? Tuleb siis ühepoolne peavalu?

Verelible: Just nii. Marss! (Nad voolavad paremale poole.)

Otsaesine: Vähemasti on mul siis teisel poolel rahu. Mis kõik ei juhtu. . .

Stephan: Jällegi see neetud peavalu! Võtan õige pulbri antipüriini!

Verelible (tormab ajast südamesse, peatub eeskambris ja karjub parema südame-kambri suunas): *Valvula tricuspidalis!*

Kolmeharuline klapp: Mis soovite?

Verelible: Tulen praegu ajast, kus Stephan praegu tuli mõttele võtta antipüriini.

Klapp: Vilets nihuke! Tahab ta mu hävitada? (Laseb kuulda diastoolse ohke.) Kas ta siis ei tea, et palju antipüriini on meile kahjulik? Lubage, ma ei suuda enam kanda seda! See inimene on läinud hulluks.

Verelible: Te alati vaid kaebate. Te võtate meilt tuju ringjooksuks. Va' loks! (Tormab minema.)

Söögikõri (hüüab alla makku): Avage sissekäik! Tuleb annis antipüriini!

Magu: Juba jällegi! (Käsutab): Brünneri-näärmed ette! Pepsinäärmed ette! Ette analüüsigi! (Kardia avab end, antipüriin, segatult veega, voolab alla. . . Ptüaliin, pepsin jne. ümbritsevad teda, ning analüüs algab.)

Ptüaliin (saluudib): Teatan alandlikult äsjatulnud koosseisu: *phenyl-dimethyl-pyraxolon*.
Vormel: $C_{11}H_{12}N_2O$.

Magu: Vaadake kus kavalpea! Nii siis süsinikuühis! Edasi, poiss, toimi temaga õige lühidasti! Timukas, täida oma kohut!

Maosein: Kuulen, härra ülem! (Antipüriin hakkab mõjuma organismile.)

Verelible (ülal ajus): Antipüriin on siin. Põgenegu kes võib. (Nad tormavad alla ja jooksevad kehas laiali.)

Stephan (tõmbab käega üle otsaesise): Peavalu annab järele... Suurepärase vahend see antipüriin! (Haigutab.) Noh, viimaks jään uniseks... oh Irene, Irene... (Vajutab käe südamele.)

Südameklapp: Mis tahab ta minust? Mis ta pigistab? Oota, küll annan sulle tagasi (Pistab kangesti põksuma.)

Stephan: Vaevalt saan nimetada ta nime, kui süda hakkab kloppima! (Haigutab.)

Kõik elundid (panevad väsinult maha tööriistad ja kuulatavad ta haigutamist): Kuulete, juba ta puhub oma pilli!

Aju: Anam ei suuda. Minusse on kogunenud liialt eritissaadusi. On aeg puhata (Lõpetab tegutsemise.)

(Stephan uinub. Aegamööda saabub rahu kõigisse elundeisse. Maks, neerud, eritavad näärmed töötavad vaevalt märgatavalt. Ainetevahetus väheneb. Rahuliselt voolab veri läbi soonte ja kannab erinevsaadused minema nagu väljaheidete koristaja, kes kogub iga maja väljaheidet ja viib linna ääre hunnikusse. Vahepeal langeb märksalt keha soojus. Maks paneb pea mao käänule, süda toetub ribidele, lühidalt, kõik võtavad puhkava seisandi.)

Verevalve (ringkäigul läbi keha pimesoolikale):

Kuulge, miks ei lakka teie peristaltilisist liigutustest? On ju öö? Kas te siis ei näe, et kõik puhkavad?

Pimesoolikas: Kuidas pean nägema? Milline kildkond! . . . Heidavad nalja vaese pimedada üle!

(Valve läheb edasi. Maos ruttab hiline väike täpp koju.)

Valve: Pea! Kes on seal?

Väike täpp: Munavalge.

Valve: Mööduge.

(Jätkab ringkäiku. Kuuldub vaid kopsude lõõsumine ja südame löömine, selgesti on kuulda trikuspidaalclapi korratu tooni. Kuuvalge. Vaikus. Mees magab sügavasti.)

Romaani kavadest.

Jerome K. Jerome.

Kord, kui tulin koju härrade-lõunasöögilt oma sõbra Jephsoni juurest, teatasin naisele, et kavatsen kirjutada romaani. Talle meeldis see plaan. Ta ütles, et olevat tihti imestanud, kuidas ma sellele veel pole mõtelnud.

„Tead,“ lisas ta, „romaanid on ju tänapäev nii viletsad. Kindlasti võid sa ühe kirjutada.“ (Kahtlemata tahtis Ethelberta ütelda mulle sellega komplimendi, kuid ta on nii hooletu väljendamisviisis, et tihti ei saa temast aru.) Kui talle aga jutustasin, mu sõber Jephson tahtvat töötada kaasa, lausus ta kahtlasel toonil „aa“. Kui siis aga seletasin talle, et Selkirk Brown ja Derrick Mac-Shaugnassy saavat ka aitama, ütles ta „oo“ sellisel toonil, mis ei jätnud mingit kahtlust; oli selgesti märgata, et ta huvi asja ja selle praktilise teostamise vastu oli täiesti kustunud.

Arvan, et meie väljavaateid Ethelberta silmistumestas see asjaolu, et mu kolm kaastöölist olid poissmehed. On teisel eelarvamine poissmeeste suhtes.

Katsusin teha talle selgeks meie plaani eelistamisväärsust.

„Vaata,“ seletasin, „harilikus keskmises romaanis loeme vaid ü h e inimese mõtteid. Kuid selle romaani kallal töötab neli tarka meest. Nii saab siis lugeja kõigi meie nelja mõtteid ja arvamisi lugeda sama hinna eest, mis muidu maksaks ühe kirjaniku töö eest. Kui inglise lugeja saab aru oma kasust, tellib ta raamatu aegsasti, et saaks veel lisaeksemplari. Sellist soodsat juhust ei leia ta niipea.“

Ethelberta möönis, see olevat küll tõenäoline.

„Peale selle,“ jätkasin, kuna mu vaimustus tõusis, mida rohkem mõtlesin asjale, „peale selle see teos oleks omapärane veel teises suhtes; meie ei ilmuta temas oma igapäevaseid mõtteid; kõige meie nelja teravmeelsuse ja tarkuse mahutame temasse. Selle ühe romaaniga oleme väljamüüdud. Me nimelt väljendame temas kõik, mis teame.“

Ethelberta sulges suu ja ütles midagi endale, siis lisis kuuldavalt: „Saab vist ühekõiteline romaan?“

Kuid see haavas mind sügavasti. Tähendasin, et olevat hulk inimesi üksi ja ainult seks, et teha ebameeldivaid tähendusi autorite ja nende teoste kohta. Nad ajavat seda asja ärina ja saavat sellega valmis üsna amatöör-kriitikute abita. Ka andsin talle mõista, et kirjanikule ta oma majas oleks sünnis heatahtlik kohtlemine.

Ethelberta vastas, ma pidavat küll teadma, mis ta arvavat. Ta ei mõtlevat mind, ka Jephsoni vastu olevat tal natuke usaldust (Jephson on kihlatud), kuid ta ei mõistvat, milleks tõmmatavat asjasse pool kogudust. (Poolest kogudusest ei

rääkinud keegi; Ethelberta ikka liialdab!) Et Brown ja Mac-Shaughnassy võiksid ollagi kuidagi kasulikud, näis talle olevat päris võimatu. Mis võisid paar kogemusteta vanapoissi teada elust ja inimsüdamest? Ja kõigepealt Mac-Shaughnassy! Kui tahetakse kasutada kõik, mis ta teab, ning jääda asja juure, siis oleks tema osa üks lehekülg.

See vali otsus Mac-Shaughnassy teadmiste üle on mu naises vaid reaktsiooni tulemus.

Kui nad esimest korda olid näinud teineteist, oli kumbki teisest saanud aru väga hästi. Kui teine oli läinud, olid Ethelberta esimesed sõnad: „Milline tore inimene see Mac-Shaughnassy! Näib teadvat kõik asjad!“

Sellega on Mac-Shaughnassy kirjeldatud täpselt. Ta näib teadvat otsatu palju. Tal on nii palju teadmisi, et teised üldse ei saa võrrelda end temaga. Kui juhus tahab, on need teadmised mõnikord õigedki, kuid avalikult öelda on need oma üllatava ebausaldavuse tõttu omapärased. Kust ta nad võtab, on saladus, mille jälgedele seni pole saanud veel keegi.

Ethelberta oli veel väga noor, kui asutasime oma kodu. (Mäletan, kuidas meie esimene lihunik peaaegu oleks kaotanud ostja, kui nimetas teda „preilikeseks“ ja palus midagi teatada emale. Silmavees tuli ta koju. Ta ütles, et vahest ei olevat väärt olema kellegi naine, kuid ei nägevat, miks pidavat laskma ütelda seda endale kaubamüüjal.) Ta oli koduseis asjus veidi vilumatu ning seepärast tänulik igale, kes andis head nõu. Kui tutvus Mac-Shaughnassyga, näis see olevat talle

kui mrs. Beeton pühaduse-paistes. Ta teadis kõik, mis majaprouale väärt teada, teaduslikust meetodist, koorida kartuleid kuni alla oskuseni, tervestada kasse krampidest. Nii istus Ethelberta, rääkides muidugi piltlikult, ta jalgade ees ja õppis ühe õhtuga küllalt seks, et teha majas teise elu väljakannatamatuks neljaks nädalaks.

Ta õpetas Ethelbertat soetama tuld ja ütles, et viis, nagu seda tehtavat siinmaal, olevat kõikide looduseaduste vastu. Tulesoetamise teadust käsitatavat õieti ainu ja üksi Tatarias ja selle ümbruskonnas. Ta tõendas teisele, kuidas selle süsteemi abil hoida kokku otsatu palju aega ja tööd, rääkimata küttematerjalist. Ta õpetas Ethelbertale, ja see läks kohe alla tüdruku juure ning seletas sellele.

Amenda, meie tookordne tüdruk, oli eeskujulik tüdruk nii mõneski suhtes. Mõtlemist tema juures ei olnud, ka mitte endaarvamist. Ta tegi mis käsitud ja täitis kõik nii pedantliku täpsuse ja igasuguse vastutustunde puudusega, et meie majapidamises tundus nagu sõjaväeline õhkkond.

Nii seisis ta üsna rahuliselt, kuna Ethelberta seletas talle Mac-Shaughnassy tulesoetus-meetodit. Kui teine oli lõpetanud, küsis ta alandlikult: „Kas soovite, et nüüd ikka niiviisi soetaksin tule?“

„Muidugi, Amenda, edaspidi tee ikka nõnda.“

Kui järgmisel hommikul tulime alla, oli einelaud kaetud, kuid puudus eine. Ootasime — kümme minutit, veerand tundi — kakskümmend minutit. Viimaks Ethelberta helistas, ning ilmus Amenda, rahuline ja aupaklik.

„Kas teie ei tea, et eine on pool üheksa, Amenda?“

„Jaa, armuline proua.“

„Ja kas teate, et praegu kell juba peaaegu üheksa.“

„Jaa, armuline proua.“

„Noh, kas eine pole siis veel valmis?“

„Ei, armuline proua.“

„Saab ta üldse valmis?“

„Armuline proua,“ ütles Amenda truusüdamlikult, „õigust öelda — mina küll ei usu.“

„Kuid mispärast? Kas tuli ei taha põleda?“

„Oo, ta põleb juba.“

„Kuid miks ei saa meie siis süüa?“

„Kuna ta aga ikka jälle kustub.“

Enda poolt ei väljendanud Amenda midagi. Ta vastas vaid küsimustele, sest kaugemale ta ei läinud. Kord, kui ma veel ei teadnud seda ta omapärasust, hüüdsin ülalt alla, kas ta teab, mis aeg on. „Jaa, härra,“ vastas ta ja kadus kööki. Mõne minuti järel hüüdsin jällegi. „Amenda,“ ütlesin etteheitval toonil, „küsisin teilt umbes kümne minuti eest, mis aeg on.“

„Ah nii!“ ütles ta sõbraliselt. „Arvasin, et küsisite, kas mina tean — on pool viis.“

Ethelberta küsis — et jällegi tulla tagasi tule juure —, kas ta katsunud soetada tuld uuesti.

„Jaa, armuline proua, katsusin mitu korda,“ ja lahkelt lisas ta: „Kui soovite, katsun veel kord...“

Ethelberta lubas ise minna alla ja näidata, kuidas seda teha. Eksperiment huvitas mind, ja läksin ka kaasa. Ethelberta pistis seeliku üles ja

hakkas tööle. Amenda ja mina seisime ja vaatasime pealt.

Poole tunni järel Ethelberta loobus asjast, oli higinen, määrdunud ja natuke pahas meeleolus. Pliit ei lakanud külmast, tsüünilisest välimusest, mis tal oli olnud algusest peale. Nüüd katsusin mina ja tegin seda suurima hoolega, sest tulemus oli mulle tähtis. Esiti tahtsin einet, siis oleksin tahtnud ka ütelda: sain asjaga hakkama. Kunst, soetada tuli sedaviisi, näis olevat nii suur, et iga sureline pidi olema uhke sellele. Juba harilikkudel tingimustel pole tulesoetamine kerge asi. Oleks mul õnnestunud, oleksin rääkinud sellest kogu naabruskonnas.

Kuid ei õnnestunud.

Süütasin mituteist asja: köögi vaiba ja kassi, kes nuhkles selle kallal, kuid põletismaterjal koldel oli tulekindel.

Ethelberta ja mina istusime kummalegi poole oma armulagedat kollet, vaatasime üksteise otsa ja mõtlesime Mac-Shaughnassyle, kuni Amenda katkestas meie meelega võlu oma ettepanekuga.

„Vahest on parem, kui katsun täna veel korra vanaviisi.“

„Jaa, muidugi, Amenda,“ ütles Ethelberta ja tõusis. Kõheldes lisas ta: „Parem teeme ikka vanaviisi.“

Teinekord õpetas meid Mac-Shaughnassy valmistama kohvi Arrabia meetodi järel. Arrabia peab olema õige räpane maa, kui seal ikka nõnda kohvi tehakse. Ta rüvetas kaks kastekannu, kolm kruusi, laudlina, pähkliriivi, juussõela, kolm tassi ja enda. Sellest sai kaks tassi kohvi; kui palju

oleks olnud tarvis kogu seltskonnale, sellele ei julge mõteldagi.

Et pärast ei võinud juua seda kohvi, seda seletas ta meie maitse harimatusega; olime nimelt liiasti harjunud alamväärtusliku kohviga. Nii jõi ta siis ise mõlemad tassid ja sõitis siis voorimehega koju.

Mäletan, et tookord oli tal tädi, salapärane tädi, kes peitus kuskil ja sünnitas kirjeldamatuid pahandusi Mac-Shaughnassy sõpradele. Mis tema ei teadnud — see raasuke, milles ta polnud autorideet —, seda teadis tädi. „Ei,“ ütles ta südantvõitva avameelsusega, „see on midagi, milles ei tea anda sulle mingit nõu; kirjutan tädile ja küsin.“ Ja paari päeva järel tuli ta jällegi ja tõi oma tädi nõu. Kui oldi noor ja vilumatu või parandamatu loll, siis tehti selle nõu järele.

Kord saatis ta meile Mac-Shaughnassy kaudu juhatuse prussakate hävitamiseks. Elasime tookord vanas maalikas majas, kuid temaga oli nõnda, nagu enamiku maalikate majadega: ta eelistusväärused olid välispidised. Oli va' logisev kolu lugematu hulga pragude, pilude ja aukudega. Mõnikord eksisid konnad meie söögitoani; see oli siis neile nähtavasti niisama üllatav ja pahandav nagu meilegi. Määratu hulk rotte ja hiiri, kes silmatorkavalt meelsasti tegid kehalisi harjutusi, olid valinud selle toa oma võimlemissaaliks ning kella kümnest oli meie köök muutunud prussakate klubiruumiks. Nad tulid läbi põranda ja seinte ning joosklesid seal oma kergemeelsel ja muretul viisil kuni hommikuni.

Rottide ja hiirte vastu polnud Amendal midagi ütlemist, ta vaatles neid meelsasti, kuid prussakate vastu oli tal eelarvamine. Seepärast rõõmustas ta, kui naine teatas talle, et Mac-Shaughnassy tädi saatnud nende hävitamiseks juhatus, mis olevat eksimatu. Ostsime mis tarvis, segasime ja pillasime laiali. Prussakad tulid ja sõid. Näis neile maitsevat, sest sõid kõik ära ja olid nähtavasti pettunud, et polnud rohkem. Kuid nad ei surnud.

Kui seda jutustasime Mac-Shaughnassyle, naeratas ta süngelt ja ütles tähtsal toonil: „Las nad aga söövad!“

Pidi küll vist olema mõni roomav, kurikaval mürk. Ta ei hävitanud prussakad kohe, kuid rikkus nende tervise. Iga uue päevaga minevat nende asi halvemaks, ilma et nad mõistaksid endale selatada, mis see õieti tähendavat, kuni leiame nad ühel hommikul vait ja surnult lebamas köögis.

Tegime siis rohkem ja külvasime igal õhtul köögis laiali. Iga ööga rohkenes neid. Tõid kokku kõik sõbrad ja sugulased. Võõrad prussakad, üsna teisest soost, kel polnud mingit õigust meie peale, kuulsid sellest loost, tulid kokku karjakaupa ja püüdsid nabida ära suutäied meie prussakate eest. Nädala vältel olime meelitanud oma kööki miilikauguselt kõik prussakad, kes polnud just jalutud.

Mac-Shaughnassy arvas, see olevat väga hea; meie puhastavat kogu ümbruskonna ühe pauguga. Prussakad olid nüüd söönud mürki juba kümme päeva, ja ta arvas, ots ei võivat olla enam kaugel. Mina rõõmustasin, sest see piiramatu lahkus võõraste

vastu näis aegamööda minevat mulle kalliks. Oli kallis mürk, mis neile andsime, ja prussakad olid mehised sööjad.

Läksime vaatama järele, kuidas on lugu nendega. Mac-Shaughnassy leidis, nad olevat imetlusväärsed, ning arvas, nad pidavat nüüd peagi lõhkema. Mis puutub minusse, siis pean ütlema, et ei soovi iial enam näha nii tervet prussaka-peret. Üks iga-tahes suri tol õhtul. Ta tahtis nimelt kuulmatu suure tüki mürgiga teha minekut; seda nägid aga kolm või neli teist, asusid ta kallale ja tapsid.

Kuid ta jäi, nii kaugele kui mina võisin jälgida, ainsaks, kellele Mac-Shaughnassy retsept osutus saatuslikuks. Teised läksid ümmarguseks ja rasvaseks. Mõnikord vähendasime küll nende arvu, kui andsime õgida harilikku prussaka-mürki. Kuid Mac-Shaughnassy vahendi tõttu oli neid ometi kogunenud meie majja nii palju, et täielisele hävitamisele polnud loota.

Viimasel ajal pole ma Mac-Shaughnassy tädist midagi kuulnud. Arvatavasti on mõni Mac-Shaughnassy südamesõber leidnud ta aadressi, läinud ja tapnud ta. Kui asi nii, tahaksin talle küll ütelda oma tänu.

H a i g u s.

Alfred Polgar.

Alguses oli see vaid mittehuvitav näärme-põletik. Majaarst vajutas alla haige keele supilusika varrega. Ta oli rahul läbivaatuse tulemusega: valu kaelas osutus põhjendatuks.

Õhtul ilmus majaarst uuesti. Tal oli kaasas must kirjatask. Selles oli: steteskoop, paar juuksenõela, väike süstik, tükk õunakooki lõunast, retseptiblokk, vana sigaripits, söehapu natron, number „Mõistatuste lehest“ ja soojamõõtja.

Soojamõõtjat raputati tublisti ja pisteti ta siis haige kaenlaauku. Kümne minuti järel võttis arst ta välja, hoidis ta paremale ja pahemale poole, püsti ja külili, risti ja põiki, vaatles karmilt igast küljest veninud kaelaga ja tabas viimati elavhõbedaniidi 38. pügalal.

Haige küsis rahutult: „Härra doktor, kas see ei või olla midagi muud kui näärme-põletik?“

„Ei,“ vastas arst, „muud see ei või olla. Kuid kõik muu võib temast saada.“

„Ja kas arvate, et saab midagi tõsist?“ Doktor tõusis. „Seda võib teada vaid jumal,“ ütles ta sõbraliselt. Ta oskab teadust ja usku üksteisest lahutada.

„Palun pulssi.“

Minuti vältel valitses vaikus haigetoas. Kõik pidasid kinni hinge, et mitte segada juttu rütmi ja kobamistunde vahel.

„Loputage hoolega kurku!“ ütles doktor, peitis soojamõõtja õunakoogi ja muu kraami vahele.

Ema saatis arsti teise tuppja ja ootas oma osa rahustavaid sõnu. Arst kinnitas talle kergel kõnel, ei olevat põhjust pessimismiks samuti nagu optimismiksi, ja homseks paluvad ta pudelike uriini. Haigetoast kuuldus venitatud kõriloputuse mulin.

Liigutatult lehvitas ema silmaripsmeid ja lausus mitte uhkuset: „Kui hästi ta loputab!“ Tõepoolest, Emil loputas ilusasti. Kuuldus nagu väikese trummi melankoolne jutt endaga.

Palavik tõusis. Haige sai külmi kompresse, aspiriini ja aegamööda täishabeme. Elvira, sõbranna, pakkus end laulma teda unne.

„Võid sõita mu turjal!“ hüüdis Emil.

„Tänu jumalale,“ ütles Elvira tasa, „ta mõistus on selge.“

„Härra doktor,“ ütles ema, „kas pole võimalik paistetis?“

„Midagi pole võimalikum kui see,“ vastas arst ametliku naeratusega.

Selle tõttu pöördus perekond, selle hariliku üldarstiteaduse kodaniku asemel, dermatoloogia õuenõunikule.

Professor riivas inimesi ja asju lühikese pilguga, milles ühinesid teravus ja tühjus, põhimõtteline huvi ja eriline ükskõiksus. Ta oli tõsine, vaikne härra, sirge ja pingul asjalisusest nagu king liistul.

Selle juure hõõgus ta veel ajapuudusest, ja võis kuulda nagu piduri raginat, millega ta taktikalt ja energiliselt peatas tempo, mis töötas temas. Ikkagi tegi ta tragi diagnoosi. Ta ütles: „Tere, kõva palavik, konfluiruv punetus, peavalu, maasikkeel, sarlakid, jumalagal!“

„Õnnitlen teid,“ ütles majaanst, „et on sarlakid. Oleks võinud olla midagi pahemat!“ Nüüd algas ta õnnistusrikast tegevust. Suure osavusega naelutas ta kinni eesriided, parandas väikese peroliinsüstiku rikkunud mehhanismi, lükkas mõtterikka jõu kokkuhoiuga mööbli ühest toast teise, leidis kohe uue süsteemi toa tuulutamiseks ja seadis mehhaanilise kellanööri köögist klosetti.

Ka riputati seinale ilus tabel, millele tund tunni järel märgiti palaviku käik. Doktor arvas, vahest võiks näidata palaviku käiku graafiliselt punase tindi ja musta võrguga. Kuid majas polnud punast tinti ning must ei teinud talle mingit nalja.

Õhtul telefonis onu Josef ja loetles sarlakite järelhaigused. Öösel helistas ta veel korra: hajameelsuses oli ta unustanud mainida keskkõrva-põletikku.

Majas organiseeriti kaitsesõda nakkuse vastu. Lüsoform ja formaliin olid valvel.

„Kas aitab see midagi?“ küsitleti arsti.

„See on nii,“ ütles arst, „teile kas tulevad sarlakid, ja siis on kõik ettevaatus asjatu, või nad ei tule, ja siis võite rahuliselt lebada voodis ühes haigega.“

Ah need ilusad paranemis-kevadpäevad haige-toas! Elvira õmbleb sinise, kollase, punase niidiga

imelisi arabeske mustale siidile ja laulab sinna juure laulukese „Marizast“ või „Tristanist“ — tema juures ei mõista täpselt. Kärbes sumiseb, tädi norskab, koerake haugub, tänav heidab aknasse pihutäie hääli ning õhk on täis kõiksugust rahulist askeldamist. Palavikutabel, millele enam ei kirjutata, ripneb unustatult naelal — omaaegne romaan, millesse keegi enam ei vaata, kuid mis ometi kord hoidis lugejaid pinevil. Paraneja lebab rahu- liselt, kuid ta vaim on tegevuses. Tundidekaupa mõtleb ta, mida võiks nõuda enda ümbruselt, ja eriti öösel tulevad talle meele head asjad. Söögi- toas harjatakse põrandat; see kuulub nagu väikese, kauge aurumasina puhklemine. Köögis majaan- st võõpab kappi kollase lakkvärviga. Tal on peas ajalehepaberist vormitud müts.

„Härra doktor,“ hüüab haige, „kas tohin täna süüa kartulisalatit sibulaga?“

„Kui pole teile kahjulik, siis võite. Kui aga pärast paneb pööritama, siis ei või. Arstiteadus, mu sõber, pole kõiketeadja!“

Seitse punast rattasõitjat.

O. A. Palitzsch.

Esmakordselt nähti neid ooperi ees. Nad tulid Dorothea tänavalt ja sõitsid saledas loogas üle platsi. Number esimene oli eesotsas, teised sõitsid paarikaupa järel. Kõik seitse kandsid punast sviitrit ja punaseid pükse. Nende rataste raamid välkusid päikeses ja kummid olid piim-valged.

Seitse punast rattasõitjat. Vahest mõni klubi? Spordiseltsi liikmed? Jalutajad vaatasid neile järele. Keegi vanem härra, kes istus rōdul, mäletas punast mooni. Naine uksel mõtles vastlapeole seltsimajas. Juba aga olid seitse kadunud tänavraudtee taha.

Ühe tunni nad sõtkusid jaluseid. Rattad vurasid kergesti ja vabalt läbi linna, tõmbasid ringe, pöördusid ümber nurkade ning siirdusid jõe äärest eeslinna. Läänud nad olidki.

Järgmisel hommikul, kui kaupmees Zippelfritz Taevamineku tänaval avas aknaluugid, nägi ta seitset punast rattasõitjat. Nad sihvasid mööda ja kadusid. „Väike väljasõit,“ mõtles Zippelfritz. „Neil on aga hea.“

Õhtul oli vabariigi noorte rongkäik. Pidustati

mingit mälestispäeva. Vaksalist kuni Berliplatsini seisis rahvahulk kahelpool. Kordnikud pikas reas takistasid ülekaiku ja Pärnapuiesteel müüdi sooje vorstikesi. Seitsme paiku ronisid poisid laternaile. Rong pidi tulema kohe.

Korraga karjus keegi „hurra!“ Perekonnad sirutasid kaela, kuid kuuldus naerulagin. Piduronigist mitte jälgegi. Mingit lippu, mingit marssivat jalga. Selle asemel — seitse punast rattasõitjat. Eh! Ka nali!

Õhtulehe kirjasaatja Bogenschmidt kirjutas terava artikli: „Punane seitse“. Vanem härra rõdul, naine uksel ja kaupmees Zippelfritz lugesid ja andsid lugeda ka teistele. Isegi börsihärrad avaldasid huvi. „Ja siis, kas olete näinud punaseid rattasõitjaid?“ Isegi poolpimedad ütlesid „jaa“ ning otsustasid olla valvel. Õhtulehe kirjakasti saabus paarsada järelepärimist. „Kes on — —?“ „Mis tähendavad — —?“ Kirjasaatja Bogenschmidt sai palgalisa.

Esiotsa oli seitse uhke. Neid vahiti, pandi tähel, iga sammuga said nad kuulsamaks. Kүүrutunult ette, jalad treeningu nõuetele vastavalt, punahõõguvalt, hõbesädelevalt, vurasid nad läbi linna.

Oleks neile kirjutatud laul: „Meie, rattasõitjad punased“, nad oleksid valjusti ja võidurõõmsasti laulnud seda. Nüüd aga vaikisid nad ja vahtisid tõsiste nägudega tänavsillutisele.

Ühes tantsulokaalis tutvunes ühel õhtul teatud härra Zullerbock teatud tüdruku Idaga. Laual seisid sektiklaasid ja kõik kelnerid ringi vaatasid

alistuvalt. Ida, vaatamata oma lollakale näole, vaatamata lihavärvilisele sukele, katsus olla deemonlik, ja Zullerbock, kelle pühapäeva-hing hakkas kergesti käärima, oli nõus laskma end liigutada. Ta ostis lilli ja pralineed ja lubas ka kõiges muus Harun al Raschidi varandused. Nii läks jutt seitsmele punasele rattasõitjale. Ida polnud neid veel näinud. Ta pööritas silmi: „Ah kui meelsasti — —!“ Nüüd, Zullerbock, näita mis võid!

Ja Zullerbock näitas. Ta laskis anda endale telefoni võtme ja sai nägematuks. „Palun seitseteist-viiskümmend kolm. — Siin Zullerbock.“ Ja siis tulid salajased korraldused.

Peagi selle järel, kui ta oli pöördunud oma kohale, kuuldus uksele tungimist, hüüdeid ja kriiskamisi ja kuna muusika algas tragi marssi, veeresid seitse punast rattasõitjat saali. Nad sõitsid kolm korda ringi, siis keskelt läbi, ning vurasid minema. Vahest mitte nii kergesti ja elegantselt kui muidu. Aga kelle silm oli terav küllalt nägema seda? Publik plaksutas käsi, riidehoidjad naised klõbistasid sukavardaid ja uksehoidja saluutis tühja öösse.

Ja Ida? Kiiripilduv Ida? Iga ta liigutus oli triumf. Sel hetkel armastas ta Zullerbocki tõsiselt ja tagamõtteta.

Kirjasaatjal Bogenschmidtil — kus võis see puududa? — oli hea päev. Jällegi kirjutas ta artikli „Salapärased seitse tantsulaval“. Ta segas hästi värve, valgustas tulega, laskis kõmada piksel ja kõuel, ja õhtul lugesid tellijad ilus-jubeda loo. Nii leidsid punased rattasõitjad oma Homeruse.

Kui Zullerbocki peremees luges seda artiklit, arvas ta aja olevat tulnud. „Kas plakatid valmis? Kuulutused? Raadio-tekstid?“ Zullerbock noogutas.

„Ligemal pühapäeval,“ ütles peremees, „süütame linna. Pommid ja granaadid! Mihuke tekst tuleb kuulustustulpadele?“ Zullerbock väntas maha: „Mitte ainult punased rattasõitjad, ka teie sõidate kõige paremini, kui ostate vaid meie rattaid. Firma, tänav, telefoni-number.“—„Hea, laske sõita poisitel. Ikka sõita. Kuus tundi päevas. Kolm korda tunnis üle ooperiplatsi. Ei muud kui punast peab rahvas nägema.“ Zullerbock noogutas. „Hea asi!“ Kuid selle juures mõtles ta Idale.

Järgmisel hommikul startisid kõik seitse õige vara. Näod kiindunud maha, nagu otsiksid kaotatud rahataskuid; sõtkusid kilomeetreid. Keegi neist ei mõtelnud enam triumfile. Nad olid masinad, kuullaagrid. Muud midagi. Kui pidid peatuma mõne liikumistakistuse ees, näisid olevat olevat kurtummad, ei vastanud küsimustele, jõllitasid vaid tüürile.

Kella nelja paiku peale lõunat nad sõitsid üle Jaani-silla. Taevas oli sinine ja pungad kastanitel läikiv-kleepuvad. Kevadel võis lasta sulada keelel nagu kompvekil. All jõe ääres vööpas paadilae-naja paate punase, kollase ja valgega. Kui number esimene nägi seda, ärkas ta korraga. Talle tuli meele, et oli möödunud suvel aerutanud jalutus-sõidule preilit Mathilde-tänavalt. See oli kannud õlgkübarat kirjude lilledega ja ümber parema käe peenikest kuldketti.

Number teine ja kolmas pidid korraga pidur-

dama. Mis see tähendas? Number esimene oli peatunud. Siis astus rattalt, toetas selle puule ja ütles „Uh!“ Ei midagi muud kui selle sõnakese. „Uh!“ Ja seal seisid nüüd seitse punast rattasõitjat harki üksteise kõrval ja lasksid päikesel paista oma turjale.

Kuus päeva olid nad vedanud ringe, kuus korda kuus tundi. Nüüd oli võlu murtud. Number kolm vilistas laulukest, number viis süütas paberossi, ja number seitse, kõige viimasem ja vähem, tahtis juua klaas õlut. Seda tahtsid teisedki, ja nii istusid nad rattale ja vurasid — mitte paremale poole, linna tagasi, ei, otse haljasse, ikka jõeäärt mööda, kaskede ja leetpõõsaste vahel. Mingi korralta. Pea oli number esimene keskel, pea üsna taga, ning väike number seitse sibilis tragilt esimesena.

Nii saabusid „Pöökpuulasse“, panid rattad kokku ning istusid lehtvarjulasse. „Seitse poolt, heledat! Tuli koer, tuli tüdruk, tuli peremees. Hauguti ja räägiti läbisegi. Seitse ajasid jalad sirgu, hüüdsid proost! ja heitsid nalja. Peremees, käed ristamisi kõhul, hüüdis tütre. Selle nimi oli Elsbeth ja ta kandis juust kahes patsis ümber kõrvade.

Alguses oli tumm ja kartlik. Milline haruldane pilt: seitse punast rattasõitjat lehtvarjulas. Aga siis, kui number kolmas algas mingit rändaja-laulu ja teised kooris mõmisesid kaasa, pidi Elsbeth hoidma kinni koera lõuad, kes tahtis laulda ka kaasa, ja seejuures unustas ta peagi arguse. Kui isa pööris üles muusika-automaadi, tantsis ta isegi.

Järgimööda kõige seitsmega, ja üks neist katsus rääkida ikka tragimalt kui teine. Sai päris pidu, ja paar külanaist vaatasid möödudes imestunult üle põõsasaia. Pöökpuula pidutses kevade ärkamist.

Õhtu paiku istus seitse punast rattasõitjat unistele ratastele ja sõitis aeglaselt linna tagasi. Nende pead olid palavad ja paberossid hammas-tes tormasid kangesti. Valjusti hüüdsid nad üks-teisele naljasõnu ja kõikjal, kust möödusid, pistsid koerad haukuma.

Number esimene sõitis otse jõe ääres. Kui oli tüki aega vahtinud veele, mis voolas ruttu talle vastu, pidi ta astuma rattalt. Pea oli hakanud pöörutama. Vahest polnud ta harjunud jooma õlut pealelõunal. Ta otsaesine oli niiske ja käed lebasid nagu elutud rattal. Teistele polnud väike puhkus ebameeldiv. Paar neist läks ligemate põõsaste taha, teised rääkisid preili Elsbethist.

„Kui hüüdis nägemiseni, pilgutas ta mulle silmi,“ ütles number üks. „Ei, minule,“ kinnitas number seitse. „Nägin selgesti.“ Kolm ja viis vaidlesid ägedasti. Nad olid mõlemad märganud, kuidas preili Elsbeth tantsides nii haruldase näo-ilmega pigistunud nende vastu. Mõlemad? Oli see võimalik? „Te kiitlete üksteisele,“ hüüdis number üks. Kuid seni olid kolm ja seitse juba asunud tugevamatele argumentidele ja enne kui teised said aru asjast, rullisid nad mööda maad üle teine-teise ja togisid vastu ribikonte. See oli signaal lahinguks! Minutiga muutusid punased rattasõitjad tuksuvaks, paljude liikmetega siblivaks massiks.

Viimaste päevade rattasõtkumise järel tundsid nad tarvidust vehkida ringi, mehiselt higistada. Maa nende all oli elastne. Ta andis järele kukkuvate turjade all, õonistus, ragises liivaselt. Juba olid seitse rattasõitjat väikesed poisid, kes mängisid liivas. Nende müksud läksid sõbralisemaks, ja number neli, keda midagi kõditas ribide vahel, pidi isegi puhkema naerma. „Milline tore asi on siiski elu,“ mõtles number üks. Ta lükkas kõrval kaks teist, kes olid veerenud ta peale, tõusis ja sirutas käsi. Üle jõe lehvis õhtuõhk. Majakesis silla kõrval süüdati lambid. Maailm tiirles tasa nagu hästivõõbatud ratas.

Number seitse, viimane ja väiksem, rõhkis mugavusest. „Nii peaks elama!“ hüüdis ta. „Põõsaste vahel, kus soe ja hästi lõhnab. Kui aga mõtelda sillutatud tänavaile! —“ Kõik urisesid. Punaselt riietunult nagu mõni laada-ahv veereda tänavail hommikust õhtuni, noh, oli see siis mõni amet? Alguses oli see teinud nalja, muidugi, kuid nüüd, kui olid olnud paar tundi sellest eemal, kui olid tantsinud preili Elsbethiga ja joonud kevadet õlleklaasest, nüüd mõtlesid nad sellest teisiti. Kui tasa vurasid linna poole, maalisid endale õhus teistlaadi elu. Üks tahtis minna maale tööle, teine mõtles hakata võõpajaks, ja number esimene, kes nüüd jällegi sõitis eesotsas, siunas valjusti ja kinnitas varblastele ja puudele tee ääres, küll ta näitavat Zullerbockile. Tund hiljem lebasid nad kõik voodis ja nende uni oli mahlakas aas, kus lilled ja blond neiupead kasvasid metsikult läbiseigi.

Järgmisel hommikul kogunesid nad kontori ees. Igaüks kandis punast trikoo-ülikonda kokkurullituna kaenlas. Esimest korda mitme päeva järel sarnanesid nad jälle teistele inimestele. Number esimene, kes oli sidunud kaela isegi krae ja rinnasise, võttis hoogu ja marssis pikkade sammudega härra Zullerbocki ukseni. Kuid seal tuli talle vastu sekretär ja teatas ruttu ja teisele vaatamata, direktsioon olevat otsustanud ajutiselt loobuda reklaamsõidest. Ettenägematud asjaolud — ja nii edasi. Muu jutt sulas kirjutusmasinate plaginasse. Number esimene, kelle energia lõhkes nagu õhupomm, laskis pista endale pihku paar rahapaberit, pöördus ja lükkas teised kuus enda ees trepist alla. Õues seisid nad veel masendatult tükk aega koos. „Selline häbematus,“ ütles number viis. Aga kui number seitse tähendas, „õieti olevat see neile just paras ning et see polevat juhtumisi, vaid pidi nii tulema,“ siis heitsid punased ülikonnad ühte nurka ja läksid ligemasse kõrtsi. Veel lõunapaiku võis kuulda nende juttu ja laulu.

Samal ajal sõitis härra Zullerbock hernesrohelistes sõiduvankris mööda Garda-järve kaldaid. Ta kõrval istus Ida, ümbritsetud suvetuulest. „Kas tuleb küll ajalehte?“ lausus ta unistavalt. Zullerbock kehitas õlgu. Tal oli külm. Korraga oli maailm hall nagu vangla sein.

Õhtuleht tõi esimeseks pikema artikli. Selles teatati, et tuntud firma Niijani propaganda-juht Zullerbock oli lõõnud üle kümnetuhat marka ja põgenenud. Ta arvati olevat teel Rootsi.

Mõni nädal hiljem tuli Bogenschmidtile meele ta lemmik-jutuaine, ja et tal parajasti polnud roima ega mõnd teist tõmbavat asja käepärast, kirjutas ta punasele seitsmele haaravale epiloogi. See lõppes sõnadega: „Nad tulid ei tea kust, nad kadusid ei tea kuhu. Kuid veel täna elavad nad edasi elanike mälestuses, ja õhtul jutustavad emad lastele seitsmest punasest mehikesest, kes hõberattail veeresid läbi tänavate.“ Jälgides oma fantaasia käiku peatus Bogenschmidt veidi, siis aga tegi pingutuse ja kirjutas otsustavalt viimase lause: „Nii siis kujunes meie nägevate silmade all legend, legend seitsmest punasest rattasõitjast.“
